

GEMEENSCHAPPELIJK BUREAU

Nr. 852 - Doc.nr. III/ M.4.0/H.6

20 maart 2012

INTERNATIONAL OFFICE
DEVELOPMENT COOPERATION UNIT
NAAMSESTRAAT 63 - BUS 5001
BE-3000 LEUVEN

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN

DATUM 12-3-2012

NR. NOTA Gebu 852 - Doc.nr. M.4.0/H.6

NOTA Gebu

Onderwerp: Ontwikkelingssamenwerking op associatieniveau, stand van zaken

Status	werkdokument
Toegang na definitieve goedkeuring	– leden van de besluitvormingsorganen & de beleidsmedewerkers
Document voor	Ter informatie aan het Gemeenschappelijk Bureau
Redacteur	Martine Dekoninck, Katleen Craenen
Gebu-lid	Bart De Moor
Probleemstelling	Ingesloten een aangepaste nota "Ontwikkelingssamenwerking aan de Associatie KU Leuven" waarin rekening werd gehouden met de eerder gemaakte opmerkingen. De nota geeft tevens de huidige stand van zaken i.v.m. de opstart van de werking. Om de doelstellingen in de nota over Ontwikkelingssamenwerking aan de Associatie (cf. Gebu 831) en het beleidsplan 2012 voor de VLIR-UOS-medefinanciering (cf. Gebu 840) te realiseren, is een Commissie Ontwikkelingssamenwerking (COS) opgericht. Deze bestaat uit experts m.b.t. ontwikkelingssamenwerking (ZAP en onderwijzend personeel) uit de universiteit en de hogescholen (cf. p. 15 van de nota). Ze rapporteert aan de Raad Internationaal Beleid van de KU Leuven en aan de Stuurgroep Internationalisering van de associatie. De COS heeft de opdracht om ten laatste tegen eind 2012 een actieplan op middellange termijn uit te werken m.b.t. ontwikkelingssamenwerking in de associatie (RvB van de associatie 27/1/2012). De Raad van Bestuur van de associatie vroeg tevens om de activiteiten en structuren rond ontwikkelingssamenwerking in de bestaande structuren m.b.t. internationalisering te integreren, naar analogie met de werking rond internationalisering en ontwikkelingssamenwerking op VLUHR-niveau. De associatie heeft een stafmedewerker van de associatiedienst gedurende één jaar halftijds vrijgemaakt om ontwikkelingssamenwerking op associatieniveau mee te ondersteunen. In haar eerste vergadering op 17 januari 2012 (cf. verslag als bijlage 1) identificeerde de COS vijf 'werven' waaraan concrete acties gekoppeld worden: 1. Complementariteit en verbreding binnen de associatie –2. Onderwijs en

	ontwikkelingssamenwerking – 3. Participatie in VLIR-UOS – 4. Evaluatie interne werking (IRO en interne fondsen KU Leuven) – 5. Externe Financiering. Voor elk van deze werven is een ad-hocwerkgroep samengesteld, met een COS-lid als trekker. Elke groep wordt ondersteund door een DCU-lid of de medewerker van de associatiedienst. De Werkgroep Ontwikkelingssamenwerking van de associatie, aangevuld met enkele ZAP-leden en docenten, neemt de eerste werf op zich. De COS moet voor de zomer een aantal concrete voorstellen hebben uitgewerkt, die vanaf het najaar zullen geïmplementeerd worden. Tegen eind 2012 moeten de eerste resultaten zichtbaar zijn evenals een plan op middellange termijn ter beschikking.
Voorstel oplossing	
Voorstel beslissing	Het Gebu neemt kennis van de stand van zaken m.b.t. ontwikkelings-samenwerking in de associatie. Deze nota wordt voorgelegd aan de eerstvolgende Academische Raad
Inhoudelijke implicaties	<i>Onderwijs: nvt</i>
	<i>Onderzoek: nvt</i>
	<i>N.:</i>
Praktische implicaties	<i>Financieel: nvt</i>
	<i>Personeel: nvt</i>
	<i>Ruimte: nvt</i>
	<i>ICT:</i>
	<i>N.:</i>
Beslissing	Gebu 850 d.d. 06.03.2012:
Volgende stap	Verdere uitvoering
Communicatie na definitieve goedkeuring	<i>Intern: nvt</i>
	<i>Extern: nvt</i>
Contactpersoon	Martine Dekoninck

AAN Prof. Dr. Bart De Moor, vicerector Internationaal Beleid

VAN Martine Dekoninck, Piet Wostyn & Katleen Craenen

DATUM 08/12/2011

c.c. Bart Hendrickx

NOTA

Ontwikkelingssamenwerking aan de Associatie KU Leuven

Inhoudsopgave

Context	3
1. Situering van de internationale ontwikkelingssamenwerking	6
1.1 Wat is 'ontwikkeling' en 'ontwikkelingssamenwerking'?	6
1.2 De impact van internationale ontwikkelingssamenwerking op de Associatie KU Leuven	6
1.3 Waarom en hoe? Rationale en basisprincipes van ontwikkelingssamenwerking in het hoger onderwijs	7
2. Ontwikkelingssamenwerking in de Associatie KU Leuven	9
2.1 Uitdagingen en objectieven	9
2.2 Een voorstel van operationele en strategische doelstellingen	13
3. Ontwikkelingssamenwerking als associatiebreed project	15
3.1 Nieuwe impulsen voor ontwikkelingssamenwerking op associatieniveau	15
3.2 Vijf werven	15
3.3 En verder	16
4. Besluit	17
5. BIJLAGE 1: Internationale ontwikkelingssamenwerking: ontstaan en belangrijkste evoluties	18
5.1 Wat is 'ontwikkeling' en 'ontwikkelingssamenwerking'?	18
5.2 Internationale ontwikkelingssamenwerking	18
5.3 De Belgische ontwikkelingssamenwerking	20
5.4 Een gefragmenteerd landschap met vier pijlers?	21
5.5 Universitaire Ontwikkelingssamenwerking (UOS)	22
6. BIJLAGE 2: Stand van zaken ontwikkelingssamenwerking in de Associatie KU Leuven: SWOT-analyse	25
6.1 Inleiding	25
6.2 Sterktes en zwaktes van OS in de Associatie KU Leuven	25
6.2.1 Stand van zaken van UOS aan de KU Leuven	25
6.2.1.1 Organisatie van UOS aan de KU Leuven	25

6.2.1.2	Wie is betrokken bij UOS?	27
6.2.1.3	Waar zijn we actief?	29
6.2.1.4	Hoe wordt UOS gefinancierd?	30
6.2.1.5	UOS in onderwijs en onderzoek	32
6.2.1.6	Overzicht van de sterktes en zwaktes van de KU Leuven inzake UOS	33
6.2.2	Sterktes en zwaktes van de hogescholen	34
6.2.3	Sterktes en zwaktes van de Associatie	36
6.3	Kansen en bedreigingen voor OS in de Associatie KU Leuven	36
6.3.1	Kansen binnen de Associatie	36
6.3.2	Kansen buiten de Associatie	37
6.3.3	Bedreigingen binnen de Associatie	38
6.3.4	Bedreigingen buiten de Associatie	38
6.3.5	Overzicht: kansen en bedreigingen voor de Associatie KU Leuven inzake OS	40
7.	BIJLAGE 3: Referenties	41
8.	BIJLAGE 4: Afkortingen	43

Context

In het meerjarenplan Internationalisering van de Associatie KU Leuven (2008 – 2013)¹ worden 07 actielijnen onderscheiden:

- Actielijn 1 - Een internationale ervaring voor iedereen*
- Actielijn 2 - Internationalisering van curricula*
- Actielijn 3 - Aantrekken en opvolgen van internationale studenten, doctorandi, postdocs*
- Actielijn 4 – Een internationale studie- en onderzoeksomgeving*
- Actielijn 5 – Ontwikkelingssamenwerking*
- Actielijn 6 - Europese en mondiale profilering en positionering door partnerships*
- Actielijn 7 – Beleidsvoorbereiding*

Ontwikkelingssamenwerking komt enerzijds expliciet terug in Actielijn 5 die uitdrukkelijk stelt dat *”de leden van de Associatie KU Leuven zich tot doel [stellen] duurzame partnerships te ontwikkelen met instellingen uit ontwikkelingslanden die leiden tot ontwikkelingsrelevante kenniscreatie, en capaciteitsverbetering van deze instellingen. Via deze actielijn streeft de Associatie KU Leuven ook naar het behouden en verruimen van het maatschappelijke draagvlak voor internationale solidariteit en samenwerking.”*

Anderzijds is ontwikkelingssamenwerking sterk verweven met de andere actielijnen, waarin ze als transversaal thema kan bijdragen aan het bereiken van de vooropgestelde resultaten.

Ook in het Strategisch Plan Internationaal Beleid van vicerector B. De Moor (juni 2010) komt *”Internationalisering in de maatschappelijke dienstverlening”* ruim aan bod². De vicerector deelt de onderwijsinstellingen een *”belangrijke rol”* toe op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, met name bij het behalen van de millenniumdoelstellingen (zie hoofdstuk 8, p.51). Door de jaren heen hebben universiteiten en hogescholen al bewezen een nuttige bijdrage te kunnen leveren.

In het strategisch plan toont prof. De Moor met concreet cijfermateriaal aan dat *”Onze universiteit (...) reeds een vrij goed gebalanceerd en uitgebouwd apparaat [heeft] voor universitaire ontwikkelingssamenwerking.”* (zie 8.1, vanaf p.51). Op het niveau van de associatie is er een groeiend bewustzijn van het potentieel dat de betrokken instellingen samen kunnen bereiken rond dit thema³.

Er moet echter ook enige voorzichtigheid aan de dag worden gelegd: *”Toch is er reden tot bezorgdheid: De studenten, professoren en onderzoekers van de KU Leuven vertonen slechts een beperkte betrokkenheid bij universitaire ontwikkelingssamenwerking, ook al is het een essentieel onderdeel van onze maatschappelijke dienstverlening. Bovendien zijn er heel wat opportuniteiten: zowat elke discipline leent zich in één of andere vorm tot ontwikkelingssamenwerking, wat meteen onze opportuniteiten verhoogt op de maatschappelijke en mondiale valorisatie van ons onderzoek. Hoewel de KU Leuven hierin jarenlang een sterke traditie heeft, wordt momenteel een tanende interesse vastgesteld in het algemeen, en specifiek bij jonge docenten en onderzoekers. Ook bij*

¹ Zoals goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de Associatie op 19 oktober 2007; cf. online op http://associatie.kuleuven.be/onderwijs/visie_internat.html.

² De Moor, B. (2010). *Een Vlaamse universiteit in Europa, Een Europese universiteit in Vlaanderen*. KU Leuven Strategisch Plan Internationaal Beleid, goedgekeurd op de Academische Raad 396 op 14 juni 2010 en op de Raad van Bestuur 10/430 van 22 juni 2010.

³ Zie ook bijvoorbeeld het document 'doc.ak_rvb73_ag03.00-1_2010': p. 28-29. (Associatie)

studenten lijkt de belangstelling te stagneren. Bovendien blijft onze ontwikkelingssamenwerking te zeer beperkt tot enkele disciplines en faculteiten.” (zie p.53)

Ontwikkelingssamenwerking zit verweven in verschillende van de tien actiepunten van het Strategisch Plan Internationaal Beleid. Deze tien actiepunten zijn:

- “ 1. *Transversaliteit en consistentie van internationaal beleid;*
2. *Verdere professionalisering van de dienstverlening;*
3. *Sleutelen aan de ‘corporate identity’, de internationale branding en communicatie;*
4. *De mobiliteit intensifiëren van studenten, docenten, onderzoekers en mede-werkers;*
5. *Werken maken van grotere openheid en meer interculturaliteit;*
6. *Netwerken van en voor internationalisering;*
7. *Het beleid kwantitatief onderbouwen;*
8. *De maatschappelijke dienstverlening internationaliseren;*
9. *De politieke impact drastisch verbeteren;*
10. *Internationaliseren associatiebreed uitrollen.” (zie p.14)*

Al heeft deze voorliggende nota voornamelijk betrekking op de actiepunten 8 en 10, toch komen ook de meeste andere punten aan bod.

Samengevat kunnen we stellen dat ontwikkelingssamenwerking aan de Associatie KU Leuven inherent verbonden is met het voeren van een succesvol internationaliseringbeleid. Voor de verschillende instellingen van de associatie, biedt ontwikkelingssamenwerking bovendien kansen om hun drievoudige opdracht in praktijk om te zetten. **Ontwikkelingssamenwerking is een transversaal thema** dat bijdraagt aan kwaliteit in onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. De Academische Raad van de KU Leuven besliste dan ook om ontwikkelingssamenwerking op te nemen in zijn beleidsprioriteiten voor 2011-2012⁴.

De recente evoluties in de reorganisatie van het hoger onderwijs in Vlaanderen, het academiseringsproces, en de oprichting van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUR), bieden kansen om de complementariteit van hogescholen en universiteiten op vlak van ontwikkelingssamenwerking te benutten. Bovendien wenst VLUR-UOS, de koepel van de Universitaire Ontwikkelingssamenwerking, sinds een drietal jaren de hogescholen beter te integreren in zijn werking en structuren. Een studie op het Vlaamse niveau stelde een onderbenut potentieel en een te beperkte strategische planning vast bij zowat alle hogescholen van de Associatie en pleitte voor meer samenwerking tussen universiteiten en hogescholen op vlak van OS (Bastiaens et al., 2011⁵).

De prioriteiten voor de Associatie KU Leuven vanaf 2012 zijn: de voorbereiding van een geïntegreerde hogeronderwijsruimte; een performante organisatiestructuur; geïntegreerde ondersteunende processen; multicampusonderwijs; innovatie, valorisatie en maatschappelijk engagement; en professionalisering, expertise-uitwisseling en betrokkenheid. Deze nota geeft aan hoe de associatie deze prioriteiten op het vlak van ontwikkelingssamenwerking wil waar maken. **De Associatie KU Leuven wil immers ook op het vlak van ontwikkelingssamenwerking (OS) een voortrekkersrol spelen.**

⁴ Academische Raad Nr. 400 8 november 2010

⁵ Bastiaens, J., Coenen, S., De Troy, D., & Vansteenhuyse, K. (2011). *Integratie van de Vlaamse hogescholen in de werking van VLUR-UOS*. Studie in opdracht van VLUR-UOS; online pagina afgehaald op 18/03/2011 op http://www.vliruos.be/downloads/Integratie_van_Vlaamse_hogescholen_in_de_werking_van_VLUR_UOS.pdf

Deze nota werd in de loop van 2011 in een eerdere versie meermaals overlegd met de Stuurgroep Internationalisering en met de Werkgroep Ontwikkelingssamenwerking van de Associatie. Aan de KU Leuven werd de nota twee maal besproken op de Interfacultaire Raad voor Ontwikkelingssamenwerking (6/4/11 en 27/4/11) en in een ad hoc werkgroep⁶ (22/3/11 en 1/4/11) bestaande uit experts vanuit diverse domeinen en entiteiten, inclusief vanuit **hogescholen**, en die een brede ervaring hebben met OS.

In het eerste deel verduidelijken we wat we onder 'ontwikkeling', 'ontwikkelingssamenwerking' en 'universitaire ontwikkelingsamenwerking' verstaan. Daarna gaan we dieper in op de context van de internationale OS en haar invloed op de Associatie KU Leuven. Voor een meer gedetailleerd historisch overzicht van de internationale OS en een schets van de recentste ontwikkelingen in de Belgische OS, verwijzen we graag naar *bijlage 1*.

In het tweede deel concentreren we ons op de stand van zaken van OS in de Associatie KU Leuven en identificeren we de belangrijkste knelpunten. De uitgebreidere SWOT-analyse, uitgevoerd in het voorjaar 2011 is opgenomen in *bijlage 2*.

In het derde deel stellen we een nieuwe aanpak voor en concretiseren we enkele specifieke objectieven en actiepunten.

⁶ De samenstelling van de ad hoc werkgroep OS is als volgt: Wouter Achten, Jozef Anné, Jean Berlamont, Hans Bruyninckx, Ann Cassiman, **Stijn Coenen**, Martine Dekoninck, Bart De Moor, Jan Diels, **Agnès Dillien**, Gerard Govers, Hilde Heynen, Bart Hendrickx, Marc Hendrickx, Huib Huyse, Elise Konings, **Hilde Lauwereys**, Miet Maertens, Roel Merckx, Jan Masschelein, Jannes Motmans, Kanigula Mubagwa, Bart Muys, Mieke Nieuwdorp, Karine Op de Beeck, Dirk Raes, Bernard Spitz, Jo Swinnen, **Karen Van Campenhout**, Chris Van Geet, Jan Van Ongevalle, Wim Van Petegem, Sylvia Van Walleghem en Piet Wostyn.

1. Situering van de internationale ontwikkelingssamenwerking

1.1 Wat is 'ontwikkeling' en 'ontwikkelingssamenwerking'?

In deze conceptnota beschouwen we 'ontwikkeling' als 'de capaciteit van een persoon om iets te doen of te zijn' of als 'de mogelijkheid die iemand heeft om zijn capaciteiten volledig te ontplooiën'. Deze visie is geïnspireerd op de beschrijving van Amartya Sen van 'ontwikkeling als vrijheid'⁷. In die zin beschouwen we armoede eerder als een deprivatie van basiscapaciteiten en –mogelijkheden dan als het eenvoudigegebrek van een laag inkomen.

Vanuit deze definitie zien we 'ontwikkelingssamenwerking' als 'de samenwerking tussen twee of meer partijen om de capaciteiten en mogelijkheden van elkeen te vergroten'. In deze nota vernauwen we deze definitie tot de samenwerking met ontwikkelingslanden.

1.2 De impact van internationale ontwikkelingssamenwerking op de Associatie KU Leuven

Om een beter zicht te krijgen op de complexe Noord-Zuid-verhoudingen en om de huidige universitaire OS te situeren binnen het landschap van de internationale OS, verwijzen we naar *bijlage 1*, waarin we een korte historische analyse van de internationale OS maken. Hieronder stippen we enkele belangrijke elementen aan die de OS op het niveau van de KU Leuven en de hogescholen sterk richting geven.

- a) In 1998 kreeg de universitaire OS in België een erkende plaats als indirecte actor. Het beheer werd toevertrouwd aan 2 koepelorganisaties: aan de CUD aan Franstalige kant, en aan een apart secretariaat voor Universitaire OS opgericht in de schoot van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (**VLIR-UOS**) aan Vlaamse kant. De financiering van VLIR-UOS is volledig in handen van het federale (Belgische) Directoraat-Generaal voor Ontwikkelingssamenwerking (DGD). Het budget van VLIR-UOS is in het voorbije decennium meer dan verdubbeld: het is gestegen van 15 naar 33 miljoen €.
- b) In 2000 engageerden 189 landen zich in de schoot van de Verenigde Naties tot het realiseren van acht **Millenniumdoelstellingen** tegen 2015⁸.
- c) In 2005 werden in de '**Verklaring van Parijs**'⁹ vijf eenvoudige principes afgesproken tussen alle bilaterale en multilaterale donoren, nl.:
 1. eigenaarschap (*Ownership*): de partners bepalen de agenda;
 2. afstemming (*Alignment*): van het beleid, de procedures en instellingen op het ontvangende land;
 3. harmonisering (*Harmonisation*): complementair en transparant (samen)werken tussen donoren;
 4. resultaatgericht beheer (*Managing for results*): concrete ontwikkelingsrelevante resultaten vooropstellen en hier naartoe werken;
 5. wederzijdse verantwoordelijkheid (*Mutual accountability*): de resultaten samen met de partnerlanden evalueren en de inspanningen verdelen.

⁷ Sen, Amartya, 1999. *Development as Freedom*. Oxford, Oxford University Press.

⁸ Hoewel er veel kritiek komt op deze MDG's, hebben zij een belangrijke verdienste: de overgrote meerderheid van alle OS-organisaties (bilaterale, multilaterale en niet-gouvernementele) trekt 'aan dezelfde kar'. De vooruitgang van de MDG's is echter – met nog slechts een viertal jaar te gaan - te beperkt.

⁹ De originele tekst van de Verklaring van Parijs en de Accra Agenda for Action staat op <http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf> (ENG)

- d) In het kader van de Verklaring van Parijs zal VLIR-UOS voortaan een sterkere geografische concentratie hanteren en een betere harmonisatie en afstemming van de hulp voorzien. VLIR-UOS concentreert zich vanaf nu op een twintigtal partnerlanden¹⁰ en werkt voor elk partnerland een landenstrategie uit.
- e) Sinds ongeveer vier decennia beloven de 'rijkere landen' om 0,7% van hun Bruto Nationaal Inkomen aan 'ontwikkelingssamenwerking' te spenderen. België wilde in 2010 het vijfde land¹¹ worden dat dit streefcijfer bereikte, maar slaagde daar niet in.
- f) Eind 2010 werd de Vlaamse Universiteiten en Hogescholenraad opgericht (VLUHR). De VLUHR heeft een decretale opdracht voor de aansturing van de externe kwaliteitszorg van de opleidingen in het Vlaams hoger onderwijs, de internationale samenwerking en de ontwikkelingssamenwerking in het Vlaams hoger onderwijs. Daartoe is een Bestuurscomité Internationalisering en Ontwikkelingssamenwerking opgericht, met vertegenwoordigers uit de verschillende associaties. Vicerector Bart De Moor is de eerste voorzitter van het bestuurscomité. VLIR-UOS functioneert als een zelfstandige entiteit binnen de VLUHR.

1.3 Waarom en hoe? Rationale en basisprincipes van ontwikkelingssamenwerking in het hoger onderwijs

Hoger onderwijs is een motor voor de ontwikkeling van een land. Het dicht en van de kennis- en informatiekloof is essentieel voor de deelname aan de wereldeconomie. De Vlaamse universiteiten en hogescholen kunnen hier een belangrijke rol in spelen door samen te werken met partners in het Zuiden. Een belangrijke niche is de samenwerking met en ondersteuning van hogeronderwijsinstellingen in het Zuiden. De samenwerking kan zich op vele vlakken situeren: onderzoek, uitwisselingen, stageprojecten, capaciteitsopbouw, managementondersteuning... Uit onderzoek¹² blijkt dat academische en professionele opleidingen doorgaans vanuit een andere insteek aan ontwikkelingssamenwerking doen: in de academische opleidingen ligt de focus vaker op onderzoeksmatige samenwerking, professionele opleidingen zetten ontwikkelingssamenwerking vooral op vanuit een opleidingsperspectief.

¹⁰ De 20 VLIR-UOS partnerlanden zijn (DGD-partnerlanden in bold):

Afrika: **Burundi, Congo DR**, Ethiopië, Ghana, Kenya, **Marokko, Mozambique, Uganda, Tanzania, Zuid-Afrika**
Latijns-Amerika: **Bolivië**, Cuba, **Ecuador**, Nicaragua, **Peru**, Suriname
Azië: India, Indonesië, Sri Lanka, **Vietnam**

Naast de focus op deze landen wordt een vrije marge van 6 % voorzien om dynamisch in te spelen op het wetenschappelijk initiatief.

Het beurzenprogramma staat open voor 34 bijkomende landen bovenop de 20 partnerlanden

¹¹ De eerste vier landen die de 0.7%-norm wel realiseerden zijn Noorwegen, Zweden, Luxemburg en Nederland.

¹² Bastiaens, J., Coenen, S., De Troy, D., & Vansteenhuyse, K. (2011). *Integratie van de Vlaamse hogescholen in de werking van VLIR-UOS*. Studie in opdracht van VLIR-UOS Studie VLIR-UOS - toevoegen

VLIR-UOS definieert enkele basiskenmerken van universitaire ontwikkelingssamenwerking¹³: ze

- is gebaseerd op internationale solidariteit, onderlinge betrokkenheid en respect voor de principes van de menselijke waardigheid;
- wil rechtvaardigheid bevorderen en discriminatie en ongelijkheid bestrijden;
- vertrekt vanuit het respect voor eigenheid en de erkenning van diversiteit;
- vereist een respectvolle, open, eerlijke en transparante relatie tussen de partners;
- streeft naar kwaliteit, een duurzaam effect, en een maximale synergie en complementariteit met andere donoren en actoren.

Cruciaal in de werkwijze van VLIR-UOS is het aspect *samenwerking* tussen instellingen en individuen van Noord en Zuid. Men streeft naar een win-winsituatie die een duurzame samenwerking kan garanderen, zelfs na afloop van de VLIR-UOS-financiering. De samenwerking is geen “technische bijstand” of “liefdadigheid”, maar beoogt een wederzijdse wetenschappelijke en socio-interculturele bevruchting. Beter en relevanter onderwijs en onderzoek is de ultieme drijfveer om ook dit soort internationale samenwerking te bevorderen binnen de associatie.

¹³ Op haar website beschrijft VLIR-UOS haar opdrachtverklaring:
http://www.vliuos.be/index.php?language=NL&navid=530&direct_to=Rationale

2. Ontwikkelingssamenwerking in de Associatie KU Leuven

De Belgische universitaire instellingen en hogescholen hebben een goede reputatie opgebouwd inzake OS. Ook in de Associatie KU Leuven gebeurt er meer dan we wel zouden denken. De Associatie KU Leuven vertegenwoordigt in studentenaantallen ongeveer 50 % van het Hoger Onderwijs in Vlaanderen. Het budget voor OS in hoger onderwijs (VLIR-UOS) in 2011 was 33 mio € en het aandeel van onze associatie hierin ongeveer 9 mio €, dit is net geen 30 %. Er bestaat bijgevolg een groeipotentieel voor de associatie binnen het budget van VLIR-UOS, indien meer kwalitatieve voorstellen worden ingediend.

Bijlage 2 beschrijft de huidige OS in de Associatie KU Leuven aan de hand van een uitgebreide SWOT-analyse. Daaruit blijkt dat, niettegenstaande het feit dat er al zeer veel gebeurt, de potentiële meerwaarde van OS (en van internationalisering) toch vaak on(der)benut blijft.

De complementariteit tussen de universiteit en de hogescholen op het vlak van OS moet in kaart gebracht worden en nuttig worden gebruikt. Ook in de samenwerking met nationale en internationale actoren zoals (inter)nationale ngo's, denktanken, overheden, internationale instellingen enzovoort, kan de Associatie KU Leuven veel troeven uitspelen.

2.1 Uitdagingen en objectieven

Hieronder identificeren we de belangrijkste knelpunten die een kwaliteitvolle OS in de Associatie KU Leuven in de weg staan. Op basis hiervan lijnen we vervolgens enkele prioritaire objectieven af.

- **Visieontwikkeling over OS**

In de Associatie KU Leuven worden jaarlijks veel en diverse ontwikkelingsrelevante activiteiten gerealiseerd door enthousiaste en gepassioneerde personeelsleden. Toch zijn deze activiteiten soms onsamenhangend en is er weinig strategische visie aanwezig. Ook de onderzoeks- en onderwijsactiviteiten die het *fenomeen* OS analyseren en bespreken zijn schaars: de weinige reflectie over OS blijft beperkt tot enkele specifieke onderzoeksgroepen, en bovendien wordt dit onvoldoende bekendgemaakt.¹⁴

De associatie kan zich momenteel niet baseren op een degelijk onderbouwde theoretische visie op OS en volgt onvoldoende de globale trends die voortvloeien uit onderzoek. Er is dus nog ruimte voor **visieontwikkeling** op associatieniveau. Een kwaliteitvolle OS die gebaseerd is op een degelijk onderbouwd theoretisch kader, kan bovendien bijdragen tot een **grotere impact op het beleid**. Tot slot is het belangrijk om deze visie onmiddellijk te integreren in en complementair te laten functioneren met andere beleidsprioriteiten.

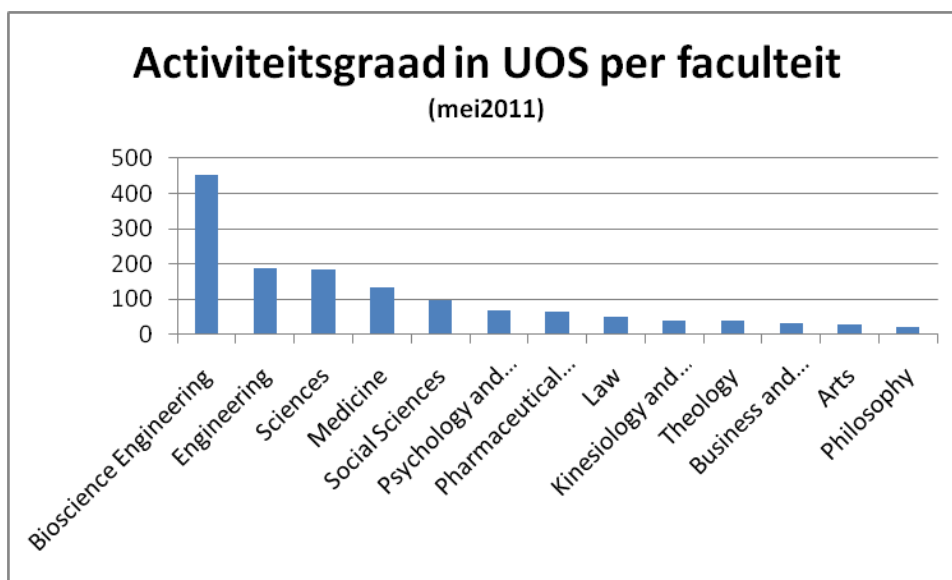
- **Een geconcentreerd en ervaren draagvlak**

Uit de vele verschillende activiteiten in OS kunnen we afleiden dat er zowel in de hogescholen als in de universiteit een draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking bestaat. Over de participatie van personeelsleden binnen de hogescholen zijn nog geen exacte cijfers verzameld. Aan de KU Leuven zijn ongeveer een 400-tal personeelsleden actief in OS¹⁵. In elke faculteit bestaat er een zeker (hoewel

¹⁴ De in 2011 gestarte Leerstoel 11.11.11. aan het HIVA is hierop een uitzondering

¹⁵ Cfr. Telling DCU dd. februari 2011

soms beperkt) draagvlak voor OS (zie de SWOT-analyse in bijlage 2). Toch laat de onderstaande tabel duidelijk zien dat de exacte wetenschappen (de faculteiten Bio-ingenieurswetenschappen, Ingenieurswetenschappen en Wetenschappen) het meest actief zijn op het vlak van OS¹⁶.

Figuur 1: Activiteitsgraad in universitaire ontwikkelingsamenwerking per faculteit.

Naast deze sterke concentratie van activiteit in de Groep Wetenschap en Technologie, valt op dat een relatief beperkt aantal mannelijke gewoon hoogleraren de bulk van de OS-activiteiten voor hun rekening nemen.

Ook in de hogescholen heerst de overtuiging dat het meestal gaat om *the usual suspects* die actief zijn in OS. Hier valt het sterk op dat OS een belangrijk gegeven is binnen de uitgaande internationale studentenmobiliteit (ontwikkelingsrelevante stages). Indirect zorgen deze stages ook voor een betrokkenheid van begeleidende docenten en internationale coördinatoren. Voor zowel de hogescholen als de universiteit kunnen we echter stellen dat de opgebouwde expertise in OS sterk geconcentreerd is bij een aantal individuen.

Hoewel ook hier geen exacte cijfers bestaan, kunnen we stellen dat ook bij de studenten er veel interesse is voor OS, vooral als het gaat om een buitenlandse stage (zie bijlage 2, Tabel 1). Toch is er nog een groot potentieel om een breder draagvlak te creëren.

Wanneer we de bovenstaande vaststellingen samenvatten, kunnen we concluderen dat een belangrijke doelstelling erin bestaat om enerzijds het **draagvlak voor OS te verbreden**, en anderzijds om de bestaande expertise van de actieve personeelsleden niet te verliezen.

¹⁶ Nadat alle OS-activiteiten (VLIR-UOS-projecten, PhD-begeleiding (VLIR-UOS en IRO), reisbeurspromotoren, sensibiliseringsinitiatieven, onderzoeksplatformen, en andere OS-projecten en initiatieven) waren opgelijst, werden ze gewogen op basis van hun budget en de vereiste tijdsbesteding. De volgende programma's en projecten en hun respectievelijk gewicht worden hierna opgelijst : BIL – 02; BVO – 03; CIALCA – 04; EI – 05; ICP – 04; INCO – 02; ITP & KOI – 03; IUC-coördinatie – 08; IUC-projectleider 04; MPRDC – 04; NSS – 03; O*-platform – 04; alle types PhD-begeleiding – 02; REI – 01; SI – 03; UNIFOS – 02; ZI – 03 (voor de afkortingen zie bijlage 4.)

- **Onbekend is onbemind? Een beperkte interne en externe visibiliteit van OS**

Ontwikkelingssamenwerking wordt het snelst geassocieerd met het werk van ngo's, de overheid of multilaterale instellingen. De OS aan universiteiten en hogescholen kent slechts een heel beperkte interne en externe visibiliteit. Ook de beslissingen inzake OS zijn te weinig associatiebreed gekend en bijgevolg onvoldoende gedragen. De impact van communicatie- en sensibiliseringsactiviteiten kan nog vergroot worden.

Het is dan ook cruciaal voor de associatie om aan de hand van een degelijke **communicatiestrategie de interne en externe visibiliteit van de OS-activiteiten van haar leden te verhogen**.

- **Kwaliteit, duurzaamheid, continuïteit en impact van OS-activiteiten**

Uit de SWOT-analyse komt o.a. naar voren dat er weinig reflectie is over de verschillende OS-activiteiten in de associatie (zie hoger: Visieontwikkeling). Daarnaast werd een gebrekkige nazorg geïdentificeerd als een belangrijke zwakte. Hoewel de huidige dienstverlening van de DCU bij de OS-promotoren van de associatie en bij VLIR-UOS sterk wordt gewaardeerd, blijft ze vaak in gebreke om de OS-activiteiten voldoende te ondersteunen en kwalitatief te begeleiden naar een duurzame impact. Ondanks regelmatige positieve feedback blijft er onzekerheid over de kwaliteit, duurzaamheid, continuïteit en impact van de verschillende OS-activiteiten op het terrein. Deze aspecten moeten op een professionele manier aangepakt worden.

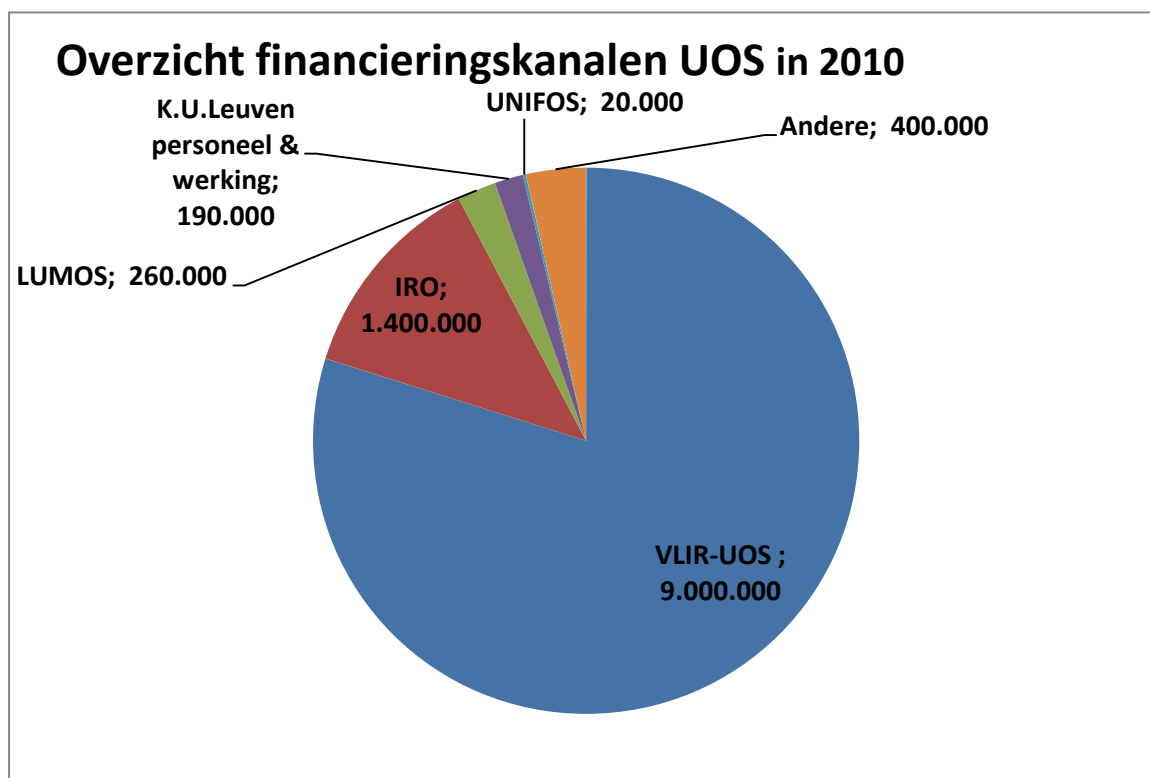
Bijgevolg is het een cruciale doelstelling om de huidige OS in de associatie te **professionaliseren**, beter op te volgen en aan de hand van verschillende acties (netwerking, fondsenwerving, visieontwikkeling) een zekere **duurzaamheid te garanderen**.

- **Vermeerdering en diversificatie in financiering**

VLIR-UOS is voor de KU Leuven de belangrijkste (en bijna enige grote) donor die haar OS-activiteiten financiert (zie Figuur 2 voor de cijfers van de KU Leuven)¹⁷. Hoewel de goede samenwerking met VLIR-UOS sterk geapprecieerd wordt, is de grote afhankelijkheid van deze financier tegelijkertijd een kwetsbare plek voor de OS-activiteiten binnen de associatie. Door de financiële crisis en de moeizame vorderingen in de staatshervorming, bestaat er momenteel immers onduidelijkheid over de toekomstige positie en daaraan verbonden budgetten van VLIR-UOS. Daarom is het belangrijk voor de KU Leuven en de associatiepartners om te werken aan een **diversificatie van de financieringsbronnen**. Een betere samenwerking met nieuwe partners in het Noorden (EU, VN-organisaties, Wereldbank, CFP, KAURI, TRIODOS, CGIAR, Rode Kruis...) kan nieuwe kansen doen ontstaan. Ook op het vlak van **fondsenwerving** in de privésector zijn er nog heel wat opportuniteiten.

De KU Leuven en verschillende hogescholen investeren heel wat eigen middelen in OS-activiteiten. In tijden van besparingen en budgettaire krapte is het niet altijd evident om deze inspanning vol te houden. Gezien het maatschappelijke belang van OS en de meerwaarde die het biedt voor de hogeronderwijsinstelling, is het belangrijk om ook in de huidige context **minstens een behoud van de eigen budgetten voor OS** na te streven.

¹⁷ Voor de hogescholen beschikken we niet over exacte cijfers, maar de globale trend is gelijklopend als de KU Leuven.

Figuur 2: Overzicht van de financieringskanalen van de KU Leuven voor UOS-activiteiten in 2010¹⁸

- **Beperkte netwerking**

Hierboven werd kort de beperkte visibiliteit van OS in de associatie beschreven. Uiteraard is dit ook te wijten aan een beperkte netwerking, en dat zowel binnen als buiten de associatie. De bestaande projecten zijn onvoldoende gekend en zowel tussen de eigen entiteiten binnen de associatie als met externe partners wordt er relatief weinig samengewerkt. Dit zorgt ervoor dat de leerkansen over mogelijke *best practices* onbenut blijven en dat weinig complementaire acties gerealiseerd worden.

Nieuwe kansen om beter en meer te doen, kunnen gecreëerd worden door beter samen te werken met andere actoren op het terrein (ngo's, ambassades, internationale instellingen etc.). Dit kan bovendien de impact van de Associatie KU Leuven op het terrein vergroten. Daarnaast ijveren we ervoor om meer in te spelen op nieuwe trends inzake internationale OS.

We beschouwen een meer **verzorgde interne en externe netwerking** dan ook als een prioritaire doelstelling om een betere OS in de associatie te realiseren.

¹⁸ De 9 mio € zijn samengesteld als volgt (cf. Jaarverslag 2010 KU Leuven):

- 3.084.240€ Projecten (afdeling IV Onderzoek),
- 1.204.467€ Opleidingskosten DGOS (afdeling I Werking),
- 1.620.744€ Beurzen/Noordprojecten (afdeling V Patrimonium),
- Het resterende bedrag, goed voor ca. 3.090.000€, zijn budgetten die worden doorgestort naar de partners in het Zuiden.

- **Een overzicht van alle OS-initiatieven**

De Associatie KU Leuven beschikt over talrijke onderzoeks- en onderwijsinitiatieven in OS in vrijwel alle geledingen en entiteiten, maar centraal is er slechts weinig onmiddellijk bruikbare informatie beschikbaar¹⁹. Daardoor is het moeilijk om een duidelijk zicht te krijgen op de bestaande expertise of een holistisch beleid te voeren dat kan inspelen op nieuwe kansen. Het bemoeilijkt ook het organiseren van complementaire acties, bevordert allerminst een kwalitatieve samenwerking met externe actoren en zorgt vaak voor een groot verlies aan expertise.

Het is dan ook cruciaal om op associatieniveau een **degelijk databeheer en een accurate monitoring** uit te bouwen waarin de gegevens van de KU Leuven en de hogescholen geïntegreerd worden.

2.2 Een voorstel van operationele en strategische doelstellingen

De visie op ontwikkelingssamenwerking als transversaal thema in onderwijs, onderzoek en dienstverlening (cf. supra) enerzijds, en de hierboven beschreven uitdagingen voor de associatie op het vlak van ontwikkelingssamenwerking anderzijds, leiden tot volgend voorstel van strategische en operationele doelstellingen voor de associatie:

Strategische doelstellingen:

1. De associatie wil haar onderzoek en onderwijs richten naar ontwikkelingsdoeleinden, en OS als voedingsbodem gebruiken voor innovatie in het eigen onderzoek en onderwijs: Education & Research for Development.
2. De associatie wil garant staan voor kwaliteitsvolle OS binnen haar geledingen.

Deze strategische doelstellingen wil de associatie realiseren d.m.v. volgende *operationele doelstellingen*:

1. Visieontwikkeling en beleidsbeïnvloeding
2. Diversificatie van financiering en fondsenwerving
3. Sensibilisering
4. Professionalisering en kwaliteitsbewaking
5. Netwerking
6. Databeheer

Door het combineren van de strategische en operationele doelstellingen, worden de volgende resultaten beoogd:

¹⁹ Recent analyseerde de studie naar de "integratie van hogescholen in VLIR-UOS" welke activiteiten en ervaringen de hogescholen hebben inzake OS. De studie kan gedownload worden op http://www.vliuuos.be/downloads/Integratie_van_Vlaamse_hogescholen_in_de_werking_van_VLIR_UOS.pdf

RESULTATEN	STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	
OPERATIONELE DOELSTELLINGEN	Education & Research for Development	Kwaliteitsvolle OS
Visieontwikkeling & beleidsbeïnvloeding	Waarderen van OS-activiteiten in takenpakket; meer middelen; <i>research & education for development & development for research & education</i> , proactief inspelen op trends in OS	Grotere impact van OS-activiteiten, nieuwe kansen en verhoogde visibiliteit, beter instrumentarium
Diversificatie van financiering & fondsenwerving	Verhoging van het aantal projecten en beurzen; fondsenwerving; leerstoelen	Betere projecten en beurzen; complementariteit en synergie tussen activiteiten
Sensibilisering	Draagvlak verhoogt: sensibilisering en activering van personeel, onderzoekers en studenten inzake OS.	Continuïteit: volgehouden interesse & ondersteuning
Professionalisering & kwaliteitsbewaking	Versterking en uitbreiding van OS-relevant onderzoek en onderwijs; creativiteit en innovatie in onderzoek en onderwijs	Grotere impact van OS; <i>capacity building</i>
Netwerking	Grotere visibiliteit, nieuwe kansen, complementariteit creëren en benutten	Partnerwerking en continuïteit: langetermijnperspectief, betere match op vragen uit het Zuiden dank zij grotere complementariteit
Databeheer	Visibiliteit, transparantie; verantwoorde beleidskeuzes	Betere inzet en afstemming van expertise

3. Ontwikkelingssamenwerking als associatiebreed project

3.1 Nieuwe impulsen voor ontwikkelingssamenwerking op associatieniveau

Om een antwoord te formuleren op de hierboven opgesomde uitdagingen en om de voorgestelde strategische en operationele doelstellingen te realiseren, stelde vicerector Bart De Moor een **Commissie Ontwikkelingssamenwerking (COS)** samen. Deze bestaat uit experts m.b.t. ontwikkelingssamenwerking (ZAP en onderwijzend personeel) uit de universiteit en de hogescholen²⁰. Ze rapporteert aan de Raad Internationaal Beleid van de KU Leuven en aan de Stuurgroep Internationalisering van de associatie.

De Raad van Bestuur van de associatie gaf op 27 januari 2012 aan de COS de **opdracht om tegen eind 2012 een actieplan op middellange termijn uit te werken m.b.t. ontwikkelingssamenwerking** in de associatie. Het is de bedoeling dat het actieplan nadien kan uitgevoerd worden binnen de bestaande internationaliseringsgremia, uiteraard met ondersteuning van de Development Cooperation Unit van het International Office KU Leuven.

De Raad van Bestuur van de associatie besliste bovendien om een **stafmedewerker van de associatiedienst gedurende één jaar halftijds** vrij te stellen om ontwikkelingssamenwerking op associatieniveau mee te ondersteunen, met ingang van 1 januari 2012. De opdracht van deze stafmedewerker kadert in de uitwerking van het actieplan door de COS.

De Development Cooperation Unit levert op dit ogenblik al ondersteuning aan de hele associatie op het vlak van VLIR-UOS-programma's. Met het oog op een efficiënte inzet van middelen en mensen, wil de **DCU voor het volledige domein OS associatiebreed ondersteuning bieden**, en fungeren als het overkoepelende contact-, advies- en expertisecentrum voor ontwikkelingssamenwerking van de Associatie KU Leuven. Dit naar analogie met ondersteunende diensten op associatieniveau zoals DOC en KU Leuven R&D. Om kwalitatieve ondersteuning te bieden aan de hele associatie voor een breed scala aan OS-initiatieven, moet de capaciteit van DCU wel voldoende groot zijn.

3.2 Vijf werven

In haar eerste vergadering op 17 januari 2012 identificeerde de COS vijf 'werven'. Voor elk van de deze werven is een ad-hocwerkgroep samengesteld, met een COS-lid als trekker. Elke groep wordt ondersteund door een DCU-lid of de medewerker van de associatiedienst. De informatie die in het kader van deze werven verzameld wordt, zal de basis vormen voor het actieplan OS van de COS. Kandidaten om mee te werken aan één van deze werven kunnen zich nog steeds melden bij de DCU.

- **Complementariteit en verbreding binnen de associatie**

De centrale doelstelling is het uitbouwen van de netwerken rond ontwikkelingssamenwerking binnen de associatie, complementariteit tussen de associatieleden identificeren en synergiën stimuleren, en de participatie aan ontwikkelingssamenwerking binnen de hogescholen verhogen. Deze werf start met een

²⁰ Samenstelling: Bart De Moor (KU Leuven), Jean Berlamont (KU Leuven), Luc Brendonck (KU Leuven), Koen Van Balen (KU Leuven), Miet Maertens (KU Leuven), Roel Merckx (KU Leuven), Jan Verhaegen (KU Leuven), Chris Van Geet (KU Leuven), Ann Cassiman (KU Leuven), André Watteyne (KU Leuven), Hans Bruyninckx (KU Leuven), Nathalie Francken (KU Leuven), Hilde Heynen (KU Leuven), Mathias Daniels (LOKO), Karen Van Campenhout (K.H.Kempen – KU Leuven), Jan Van Passel (KH Leuven), Dorien De Troy (Lessius Mechelen).

inventarisatie van de OS-activiteiten binnen de hogescholen. Er zullen voorstellen geformuleerd worden om gelegenheden te creëren waar hogescholen en universiteiten elkaar kunnen ontmoeten. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de kaders die worden uitgetekend in functie van de integratie (bv. technologieclusters in de Groep W&T), maar er kan evengoed groepsoverschrijdend gewerkt worden.

- **Onderwijs en ontwikkelingssamenwerking**

Deze werf zal de vernieuwing van het ICP-beleid opvolgen waarbij een nieuw systeem van calls en financiering wordt uitgewerkt. Ze zal advies geven over hoe de nieuwe ICP-regels eruit moeten zien en wie in aanmerking komt. Voor het uitvoeren van deze taak zal er samengewerkt worden met de 'oude' ad-hoc werkgroep ICP-beleid die in het voorjaar 2011 enkele keren is samengekomen.

Een tweede taak is het inventariseren van OS in het huidige onderwijsaanbod van de KU Leuven en de associatiepartners.

- **Participatie in VLIR-UOS**

De centrale opdracht is het stimuleren van de onderzoekers en docenten om actief deel te nemen aan de oproepen en projecten in OS gefinancierd door VLIR-UOS, en de kwaliteit van de voorstellen te verhogen. Daarnaast is ook beleidsopvolging en –beïnvloeding een belangrijke opdracht. Daarbij moet erover gewaakt worden dat er voldoende deelnamekansen ontstaan voor de hogescholen en meer specifiek de professionele opleidingen.

- **Evaluatie interne werking KU Leuven (IRO en interne fondsen KU Leuven)**

Deze werf analyseert de huidige werking OS aan de KU Leuven en in het bijzonder van de Interfacultaire Raad voor Ontwikkelingssamenwerking. Daarbij wordt de aanwending van interne fondsen KU Leuven voor OS geëvalueerd. Voor wat de IRO betreft zijn mogelijke denkpistes: analyse van de huidige professionele situatie van de IRO-afgestudeerden, bespreking van de verschillende interventie categorieën, nieuwe financieringsmodaliteiten suggereren (bv. 'kick-off' financiering als hefboomproject voor OS), evaluatie- en feedback-processen, etc. De best practices uit externe organen (bv. evaluatiemechanismen van DOC) kunnen hierbij tot inspiratie dienen. Ook de werking van het UNIFOS komt aan bod. Tot slot worden ook de implicaties van de integratie van de academische hogeschoolopleidingen bekeken.

- **Externe Financiering**

Deze werkgroep streeft een grotere diversificatie van de donoren die OS-activiteiten van de Associatie KU Leuven financieren na. Ze inventariseert de verschillende mogelijke financieringskanalen, legt proactief contacten en verspreid de relevante informatie naar de associatieleden.

3.3 En verder...

Parallel met de COS-werven werkt de DCU aan de versterking van het **communicatiebeleid** rond ontwikkelingssamenwerking, zowel intern als extern. Een goede communicatie is onder meer belangrijk met het oog op **fondsenwerving**. Recent werd bv. een initiatief opgestart om middelen te verzamelen voor **leerstoelen** m.b.t. ontwikkelingssamenwerking. Personeelsleden van een associatiepartner die een initiatief hebben lopen dat zicht hiertoe zou lenen, kunnen zich steeds wenden tot de DCU.

4. Besluit

Ontwikkelingssamenwerking vormt een belangrijke hoeksteen van het internationaliseringsbeleid van de Associatie KU Leuven. Het zorgt voor een verrijkende invulling van maatschappelijk relevant onderwijs, onderzoek en dienstverlening, en stimuleert creativiteit en innovatie. De ruime expertise in diverse thema's en landen die na jarenlange samenwerking is opgebouwd, is een sterke troef voor de gehele associatie. De inzet van de vele personeelsleden actief in OS verdient dan ook een sterke(re) waardering, niet enkel omwille van de positieve impact in het Zuiden, maar ook omwille van hun streven naar relevant en kwaliteitsvol onderwijs, onderzoek en een goede dienstverlening.

Een associatiebreed project voor OS kan deze troef verder verbreden en verdiepen. Door associatiebreed initiatieven op het gebied van OS te stimuleren en te ondersteunen, wil de associatie zich extern profileren als een maatschappelijk verantwoorde speler en een interessante partner met een zeer breed aanbod aan ontwikkelingsrelevante expertise. Intern wil de associatie inzetten op een sterkere kennis- en expertisedeling, professionalisering en benutting van de aanwezige complementariteit.

5. BIJLAGE 1: Internationale ontwikkelingssamenwerking: ontstaan en belangrijkste evoluties

5.1 Wat is 'ontwikkeling' en 'ontwikkelingssamenwerking'?

In deze conceptnota bedoelen we met 'ontwikkeling' de capaciteit van een persoon om iets te doen of te zijn of de mogelijkheid die iemand heeft om zijn capaciteiten volledig te ontplooien. Deze visie is geïnspireerd op de omschrijving van Amartya Sen: ontwikkeling als vrijheid²¹. In die zin beschouwen we armoede eerder als een deprivatie van basiscapaciteiten dan als het eenvoudigweg hebben van een laag inkomen.

Vanuit deze definitie zien we 'ontwikkelingssamenwerking' (OS) als de samenwerking tussen twee of meer partijen om de capaciteiten en mogelijkheden van elkeen te vergroten.

5.2 Internationale ontwikkelingssamenwerking

Om een beter zicht te krijgen op de complexe Noord-Zuid-verhoudingen, en om de huidige universitaire OS te situeren binnen het landschap van de internationale OS, maken we eerst een korte historische analyse van de internationale OS.

Na een jarenlange geschiedenis van kolonialisme en technische samenwerking, werd kort na de Tweede Wereldoorlog voor het eerst expliciet gesproken over 'ontwikkelingshulp'. Deze hulp sloot echter duidelijk aan bij de tijdsgeest van de Koude Oorlog: twee werelden, het communistische Oosten en het kapitalistische Westen namen het tegen elkaar op; de 'rest' kreeg prompt de naam '**derde wereld**'. Ook de koloniale geschiedenis zal nog lange tijd blijven nawerken (cf. ACP-landen, de akkoorden van Yaoundé, Lomé en Cotonou).

Na de sterke economische groei in de jaren zestig, zorgde de oliecrisis van de jaren zeventig ervoor dat veel ontwikkelingslanden in een uiterst precaire situatie belandden. Het gevoel van onderlinge afhankelijkheid was alom tegenwoordig en zorgde ervoor dat de hulpstromen van Noord naar Zuid in een meer mondiaal perspectief bekeken werden. Ondanks de vele gesprekken over het aanpassen van de internationale handelsverhoudingen, kwamen er geen noemenswaardige structurele maatregelen tot stand. Tijdens dit decennium noteren we ook de sterke groei van het aantal niet-gouvernementele organisaties (ngo's) die vanuit een humanitair perspectief hun steun wilden verlenen aan de 'derde wereld'.

In de jaren zeventig ging de bilaterale ontwikkelingshulp vooral over grootse investeringen in megaprojecten, gecombineerd met veel technische assistentie. In de jaren tachtig echter onderging zij een grote gedaanteverandering. In ruil voor voornamelijk financiële hulp in de vorm van zachte leningen legden de Wereldbank (WB) en het Internationaal Monetair fonds (IMF) strikte financiële en macro-economische hervormingen op. De zogenaamde **Structurele Aanpassingsprogramma's** (SAP's) moesten de slabakkende economische groei opnieuw doen aantrekken en vereisten o.a. de liberalisering van wisselkoersen, de afschaffing van voedselsubsidies, de hervorming en liberalisering van markten, de privatisering van overheidsbedrijven en het stimuleren van private investeringen. Dit

²¹ Sen, Amartya (1999). *Development as Freedom*. Oxford, Oxford University Press.

hulpbeleid van het IMF en de WB had een zeer grote impact omdat veel bilaterale en multilaterale donoren er hun eigen hulpbeleid op afstemden ²².

De SAP's brachten geen zoden aan de dijk: een gebrekkige inspraak van de ontwikkelingslanden, te radicale hervormingen en een chaotische en bureaucratische hulpverlening waren slechts enkele van de redenen waarom ze faalden. Ondertussen kreunden veel landen uit het Zuiden onder de torenhoge schuldenlast en zonken ze weg in het moeras van afbetalingen, besparingen, privatiseringen en hervormingen.

Na een periode van diepgaande bezinning werd halfweg de jaren negentig hernieuwd geloof gevonden in de **Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP)**. De SAP's duldden bijna geen enkele inspraak van de ontwikkelingslanden; nu werd participatie een sleutelwoord. De vele indicatoren moesten ervoor zorgen dat een zekere mate van resultaatgerichtheid kon worden bereikt. De PRSP's vormden voor de allerarmste ontwikkelingslanden ('least developed countries') vrijwel de enige toegang tot kredieten op de internationale markten. De programma's kenden een wisselend succes. De landen uit het Zuiden zaten nu wel meer aan het stuur, maar het Noorden bleef in belangrijke mate de richting dicteren.

In 2000 lanceerden de Verenigde Naties de **Millenniumdoelstellingen (MDG's)**. Alle 189 landen engageerden zich tot het realiseren van acht concrete doelstellingen tegen 2015: armoede en honger halveren; een universele basiseducatie realiseren; de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen bevorderen; de kindersterfte terugdringen; de gezondheid van moeders verbeteren; HIV/AIDS, malaria en andere ziekten bestrijden; een duurzaam leefmilieu beschermen; een wereldwijde samenwerking voor ontwikkeling tot stand brengen. Hoewel deze MDG's²³ veel kritiek uitlokten, is hun grote verdienste dat de overgrote meerderheid van alle (bilaterale, multilaterale en niet-gouvernementele) organisaties voor OS aan dezelfde kar trekken. De vooruitgang die de MDG's hebben veroorzaakt, is echter – met nog slechts een viertal jaar voor de boeg – te beperkt.

In 2005 werd een nieuwe mijlpaal in de geschiedenis van de internationale OS geschreven met de **Verklaring van Parijs**²⁴: alle bilaterale en multilaterale donoren bereikten een akkoord over vijf eenvoudige principes. Deze vijf principes, die ook het behalen van de MDGs in de hand zouden moeten werken, zijn de volgende:

1. Eigenaarschap (*Ownership*): de partners bepalen de agenda;
2. Afstemming (*Alignment*): van het beleid, de procedures en de instellingen op het ontvangende land;
3. Harmonisering (*Harmonisation*): complementair en transparant (samen)werken tussen donoren;
4. Resultaatgericht beheer (*Managing for results*): concrete ontwikkelingsrelevante resultaten vooropstellen en hier naartoe werken;
5. Wederzijdse verantwoordelijkheid (*Mutual accountability*): de resultaten samen met de partnerlanden evalueren en de inspanningen verdelen.

²² Develtere, P. (2005). *De Belgische ontwikkelingssamenwerking*. Davidsfonds, Leuven.

²³ Zie oa. Renard, R. (2006). Cracks in the new aid paradigm, discussion paper IOB, Antwerpen; het dossier van 11.11.11. over de MDG's geeft een ruime analyse (zie http://www.11.be/11/component/one/artikel/detail/dossier_millenniumdoelstellingen_2010.103582?itemid=3530); Mo-paper over MDG's op http://www.mo.be/sites/default/files/MO-paper46_millennium.pdf

²⁴ De originele tekst van de Verklaring van Parijs en de Accra Agenda for Action staat op <http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf> (ENG)

Met het ondertekenen van de 'Verklaring van Parijs' engageerden de rijkste landen (OECD) zich tegenover de 'ontvangers'. Het is echter zo dat de niet-gouvernementele organisaties pas in 2008 gedeeltelijk bij het initiatief werden betrokken, tijdens de 'Accra Agenda for Action', de conferentie in Ghana: de engagementen werden bevestigd en de implementatie van de verklaring van Parijs werd versneld⁴.

5.3 De Belgische ontwikkelingssamenwerking

De Belgische OS volgt in grote lijnen de algemene geschiedenis van de internationale OS. Voor een gedetailleerde beschrijving van de geschiedenis van de Belgische OS verwijzen we naar het uitgebreide rapport van Develtere & Michel²⁵. In deze conceptnota nemen we de draad op bij de hervormingen van 1998.

In 1998 onderging de Belgische OS een grondige hervorming. Nadat enkele witte olifanten en schandalen breed in de pers waren uitgesmeerd, werd het vroegere ABOS opgedoekt en kwam er een duidelijke scheiding tussen beleid en uitvoering. Sindsdien is het Directoraat Generaal voor Ontwikkelingssamenwerking (Directorate General for Development – DGD) verantwoordelijk voor het beleid en de evaluatie van de Belgische OS, en vormt de Belgische Technische Coöperatie (BTC) het uitvoerend orgaan van de Belgische bilaterale samenwerking.

Sinds de jaren zeventig was de internationale norm dat de officiële ontwikkelingshulp van de rijke landen minstens 0,7% van hun Bruto Nationaal Inkomen (BNI) zou moeten bedragen. De voorbije jaren gaf België alsmar meer uit aan officiële ontwikkelingshulp en probeerde het de internationale doelstelling te behalen tegen 2010. Ondanks een steil groeipad, slaagde België daar niet in. Begin 2011 verklaarde toenmalig Minister Michel in een toespraak²⁶: *“In 2010 zullen we dan ook de beste prestatie ooit neerzetten inzake ODA (Official Development Assistance), we halen wellicht 0,65% van het BNP. Weliswaar blijven we onder de 0,7%, en dat heeft te maken deels met specifieke moeilijkheden wat betreft de uitvoering van het budget in lopende zaken, en met het feit dat gewesten en gemeenschappen hun aandeel in de groei niet voldoende hebben laten groeien. ODA is immers een gezamenlijke doelstelling, en het budget OS maakt 60% uit van het totaal.”*

De Belgische OS kreeg in juni 2010 een positief rapport van het Comité voor Ontwikkelingshulp (DAC) van de OESO: *“De OESO maakt een zeer positieve analyse van het Belgisch ontwikkelingsbeleid en looft de gedrevenheid waarmee ons land de kwaliteit en de kwantiteit van haar hulp verbetert. De hervormingen van de voorbije jaren hebben hun effect niet gemist.”*²⁷

De 0,7%-norm in België?

Sinds ca. vier decennia beloven de 'rijke landen' ernaar te streven om 0,7% van hun Bruto Nationaal Inkomen aan ontwikkelingssamenwerking te spenderen. DGD schrijft: *“Ook België heeft zichzelf de wettelijke verplichting opgelegd om vanaf 2010 deze*

²⁵ Zie Develtere, P. & Michel, A., Kroniek van een halve eeuw Belgische Ontwikkelingssamenwerking: http://diplomatie.belgium.be/nl/binaries/kroniek_halve_eeuw_os_tcm314-98710.pdf

²⁶ Zie

http://diplomatie.belgium.be/nl/Newsroom/Nieuws/Toespraken/buitenlandse_zaken/2011/ni_240111_michel_diplodagen.jsp

²⁷ Het nieuwsbericht met een link naar het volledige rapport vindt u op

http://diplomatie.belgium.be/nl/Newsroom/Nieuws/Perscommuniqués/os/2010_os/juni/ni_110610_dac_rapport_belgie.jsp

norm te behalen. In 2009 bedroeg de totale Belgische officiële ontwikkelingshulp 1.874 miljoen €, wat neerkomt op 0,55% van het Bruto Nationaal Inkomen. Dit is een belangrijke stijging tegenover 2008 (1.654,3 miljoen € of 0,48% van het BNI).”
(zie <http://diplomatie.belgium.be/nl/Beleid/Ontwikkelingssamenwerking/Cijfers/oda/>)

Hoeveel precies?

Verdeling van de Officiële Ontwikkelingshulp (ODA) in België in 2009²⁸:

Totaal = 1.873.953.926 € (=0.55% van het BNI)

a) 51% van ODA gaat naar:

- Directe (bilaterale) samenwerking - via BTC (30%)
- Multilaterale samenwerking - via EU en UN (45%)
- Indirecte samenwerking - via "indirecte actoren" (25%) (waarvan 69% voor de ngo's; 24% voor de universiteiten – VLIR-UOS & CUD; en 07% voor wetenschappelijke instellingen – ITG, KMMA, etc.)

b) de overige 49% bestaat uit voedselhulp, conflictpreventie, lonen in België, schuldwijting etc (deels ook via BZ)

5.4 Een gefragmenteerd landschap met vier pijlers?

De ontwikkelingssamenwerking wordt onderverdeeld in vier pijlers:

De **1ste pijler** omvat de ontwikkelingssamenwerking die uitgaat van de **overheid**, ook wel gevat onder de term 'officiële' of 'bilaterale' ontwikkelingssamenwerking.

De **2de pijler** is de zogenaamde multilaterale ontwikkelingssamenwerking die uitgaat van **internationale instellingen** zoals de Europese Commissie of de Verenigde Naties.

De **3de pijler** bestaat uit traditionele en door de overheid erkende **niet-gouvernementele organisaties** (ngo's) en de universiteiten.

De **4de pijler** is niet zo eenduidig te definiëren. In zekere zin hoort alles wat niet tot de eerste drie pijlers hoort, bij de 4de pijler, dit is een amalgaam van kleinere spelers gaande van particuliere initiatieven, tot steden en gemeenten, vakbonden en scholen steeds actiever in het Noord-Zuid-verhaal.

Deze vier pijlers van de internationale OS zorgen enerzijds voor een grote diversiteit in projecten en activiteiten, maar betekenen anderzijds dat we te maken hebben met een sterk gefragmenteerde sector. Dit verklaart deels waarom eigenaarschap en harmonisatie als belangrijke principes van de Verklaring van Parijs sterk benadrukt worden. Op het terrein komen vele verschillende donoren al snel in elkaars vaarwater zonder voldoende overleg of –erger– met heel diverse en soms tegengestelde visies en doelstellingen.

België is geen uitzondering wanneer het gaat over fragmentatie, integendeel. Het Lambermontakkoord van oktober 2000 bepaalde dat 'delen' van ontwikkelingssamenwerking naar de gewesten en gemeenschappen moeten overgeheveld worden vanaf 01 januari 2004. Sinds deze staats hervorming hebben ook de gewesten een gedeeltelijke bevoegdheid voor OS. Zo ging aan Vlaamse kant het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking (VAIS) officieel aan de slag in 2006 (<http://ontwikkelingssamenwerking.vlaanderen.be/nlapps/default.asp>).

²⁸ Alle details staan online op <http://diplomatie.belgium.be/nl/Beleid/Ontwikkelingssamenwerking/Cijfers/>

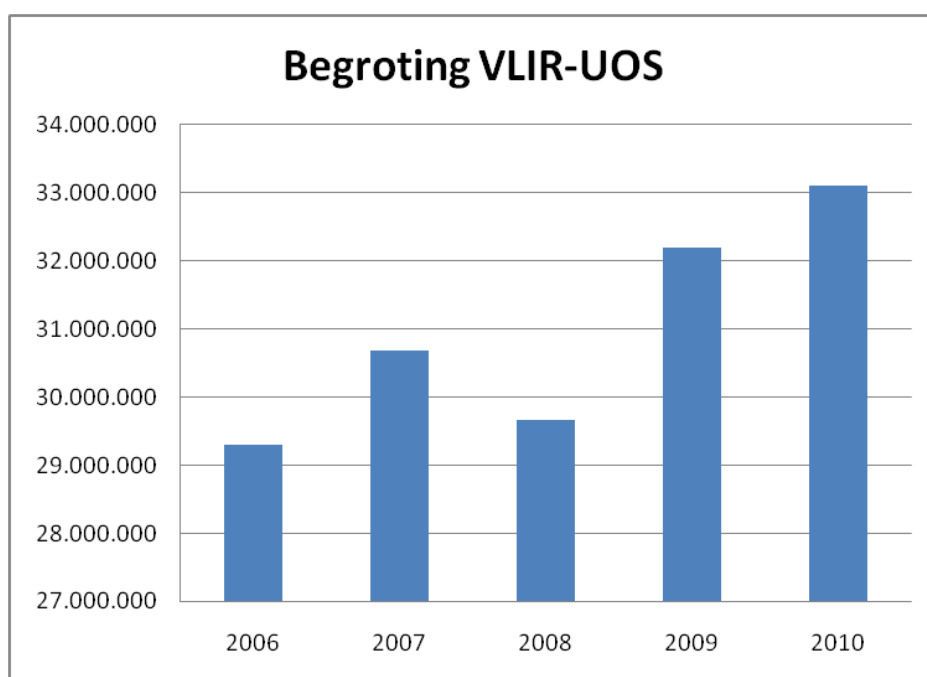
In Wallonië en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dezelfde oefening gebeurd. In 2008 werd “Wallonie Bruxelles International » (www.wbi.be) opgericht; zij is verantwoordelijk voor het internationaal beleid van deze regio.

5.5 Universitaire Ontwikkelingssamenwerking (UOS)

Na de hervormingen van de Belgische OS in 1998, werd het beheer van de Universitaire OS aan 2 koepelorganisaties toevertrouwd. Aan Franstalige kant werd de CUD in het leven geroepen; aan Vlaamse kant werd een apart secretariaat voor Universitaire OS opgericht in de schoot van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (**VLIR-UOS**). Zo kreeg de universitaire OS in België een erkende plaats als indirecte actor.

VLIR-UOS wordt tot nu toe volledig gefinancierd door de federale overheid (DGD). Het budget is in het voorbije decennium meer dan verdubbeld – van 15 tot 33 miljoen €. Ongeveer 60% van dat budget wordt in het Zuiden besteed. Voor 2011 is het budget vrij laat vrijgegeven omwille van de politieke situatie. Uiteindelijk werd een budget goedgekeurd gelijk aan 2010 + 3 % (34.697.000 €). De evolutie van het budget van VLIR-UOS geeft een duidelijke stijging weer (behalve in 2008). Nochtans daalt dit budget in relatieve termen vergeleken met het totaal budget voor ontwikkelingssamenwerking.

Het is bijgevolg een politieke uitdaging om het aandeel van UOS in de totale enveloppe voor ontwikkelingssamenwerking gelijklopend te laten toenemen.

Tabel 1: Budget VLIR-UOS 2006-2010

In het gediversifieerde landschap van de internationale OS is VLIR-UOS één van de donoren die zich specifiek richten op de opbouw van het hoger onderwijs. Ze rekent hiervoor op de samenwerking tussen universiteiten uit Noord en Zuid. Als ontwikkelingsactor volgt ze de evoluties in de wereld van OS op de voet en probeert ze deze zo goed mogelijk te vertalen in haar beleid. Zo ondertekenden de universitaire koepelorganisaties VLIR-UOS en CIUF-CUD in april 2010 een akkoord met de federale minister van OS over de hervorming van de UOS²⁹. Inspelend op de principes van de Verklaring van Parijs (zie hierboven) wordt o.a. door een sterkere geografische concentratie een betere harmonisatie en afstemming van de hulp voorzien. Zo zal VLIR-UOS zich voortaan grotendeels concentreren op een twintigtal partnerlanden³⁰ en voor elk partnerland een landenstrategie uitwerken.

Geglobaliseerde kennissamenleving

Dat kennis en inzicht belangrijke instrumenten zijn voor de ontwikkeling van een maatschappij hoeft geen betoog. In de 21e eeuw vormen toegang tot informatie en het ontwikkelen van kennis één van de basispijlers van socio-economische ontwikkeling.

Vanuit hun driedelige opdracht vervullen universiteiten en hogescholen een cruciale rol in elke samenleving door **het genereren van kennis door onderzoek, het transfereren van kennis door opleiding**, en het toepassen van die kennis via **maatschappelijke dienstverlening**. Ze staan vaak centraal in de productie en verspreiding van kennis, en stimuleren een kritische reflectie op de eigen samenleving. Ze dragen bij tot de vorming van menselijk kapitaal, ondersteunen de lokale capaciteit voor kritische analyse, en wegen vanuit een wetenschappelijk standpunt op de beleidsvorming en -uitvoering.

Rationale voor Universitaire Ontwikkelingssamenwerking: waarom U-OS?³¹

De Wereldbank en Unesco onderstreepten op het einde van de jaren negentig al het cruciale belang van het hoger onderwijs als motor van ontwikkeling in een wereldeconomie. Het dichten van de kennis- en informatiekloof is daarvoor essentieel. De Vlaamse universiteiten willen hun verantwoordelijkheid opnemen door samen te werken met partners in het Zuiden.

²⁹ Op haar website bericht VLIR-UOS uitgebreid over het akkoord, voor meer informatie verwijzen we dan ook naar http://www.vliruos.be/index.php?language=NL&navid=620&direct_to=Akkoord_minister

³⁰ Naast de focus op deze landen wordt een vrije marge voorzien om dynamisch in te spelen op het wetenschappelijk initiatief.

³¹ We parafaseren hier de website van VLIR-UOS:

http://www.vliruos.be/index.php?language=NL&navid=530&direct_to=Rationale

Opdrachtverklaring VLIR-UOS

“VLIR-UOS is ervan overtuigd dat de toekomst van het Noorden en de toekomst van het Zuiden onafscheidelijk met elkaar verbonden zijn en dat het dichten van de huidige kennis- en informatiekloof in belangrijke mate bijdraagt tot het veiligstellen van deze gezamenlijke toekomst.”

“Het doel van universitaire ontwikkelingssamenwerking is de duurzame mensgerichte ontwikkeling van de landen uit het Zuiden, door wederzijdse kennisverrijking en door een continue bevraging tussen beide partners van elkaar en van zichzelf. Zij beoogt de opbouw van deskundigheid in Noord en Zuid rond thema’s die betrekking hebben op de ontwikkelingslanden.”

“Het voorwerp van de samenwerking in het algemeen en van het onderzoek in het bijzonder komt tegemoet aan de lokale noden en behoeften en is gekaderd in de inspanningen van de internationale gemeenschap inzake duurzame ontwikkeling, armoedebestrijding, voedselzekerheid, de ontwikkeling van onderwijs, basisgezondheidszorg, basisinfrastructuur, conflictpreventie, en eerbied voor de menselijke waardigheid en de mensenrechten.”

(cf. http://www.vliruos.be/index.php?language=NL&navid=530&direct_to=Rationale)

De basisprincipes van UOS

VLIR-UOS heeft duidelijk enkele kenmerken van UOS gedefinieerd: “De samenwerking is gebaseerd op internationale solidariteit en onderlinge betrokkenheid. De activiteiten die in het kader van deze samenwerking ondernomen worden, moeten gekaderd zijn in een algemene inspanning om rechtvaardigheid te bevorderen en discriminatie en ongelijkheid op welke grond ook te bestrijden. De samenwerking vertrekt vanuit een respect voor eigenheid en een erkenning van diversiteit. Zij is gebaseerd op het respect voor de principes van de menselijke waardigheid.

De relatie tussen samenwerkende partners moet respectvol, open, eerlijk en transparant zijn. De onderlinge samenwerking tussen academici in het Noorden en het Zuiden wordt actief bevorderd. De samenwerking moet in al haar aspecten streven naar kwaliteit en een duurzaam effect beogen. Er wordt gestreefd naar een maximale synergie en complementariteit met andere donoren en actoren.”

6. BIJLAGE 2: Stand van zaken ontwikkelingssamenwerking in de Associatie KU Leuven: SWOT-analyse (voorjaar 2011)

6.1 Inleiding

De KU Leuven is al decennialang actief in internationale ontwikkelingssamenwerking (OS) en heeft zo een uitgebreide expertise opgebouwd. Een van de eerste UOS-activiteiten was de oprichting van de Lovanium-universiteit in Kinshasa in 1954. In de jaren zeventig was de deelname aan ontwikkelingssamenwerking een van de belangrijkste pijlers van de internationalisering aan de universiteit. Later werden steeds meer bilaterale akkoorden afgesloten en kreeg de intra-Europese mobiliteit meer aandacht. Momenteel is UOS een onderdeel van de internationalisering van de KU Leuven.

De verschillende hogescholen van de associatie bouwden ook een grote expertise op wat betreft OS. Veelal zijn de activiteiten anders georiënteerd dan aan de KU Leuven, en steunen ze op relaties met andere (Vlaamse) actoren binnen de OS. Opmerkelijk bij de hogescholen is de sterke betrokkenheid van de eigen studenten via internationale ontwikkelingsrelevante stages. Net zoals aan de universiteit maakt OS veelal deel uit van de internationaliseringswerking.

In deze bijlage beschrijven we een stand van zaken van de huidige OS in de Associatie KU Leuven aan de hand van een SWOT-analyse, uitgevoerd in het voorjaar van 2011. We analyseren eerst de 'interne' sterktes en zwaktes van de OS. Daarna gaan we dieper in op de 'externe' kansen en bedreigingen.

Bij elk onderdeel beschrijven we enerzijds bondig de stand van zaken en sommen we anderzijds de belangrijkste aspecten op. Voor de sterktes en zwaktes maken we een onderscheid tussen de KU Leuven, de hogescholen en de Associatie. De kansen en bedreigingen bespreken we onmiddellijk voor de gehele associatie, maar we maken wel onderscheid tussen de kansen en bedreiging binnen en buiten de Associatie KU Leuven.

6.2 Sterktes en zwaktes van OS in de Associatie KU Leuven

6.2.1 Stand van zaken van UOS aan de KU Leuven

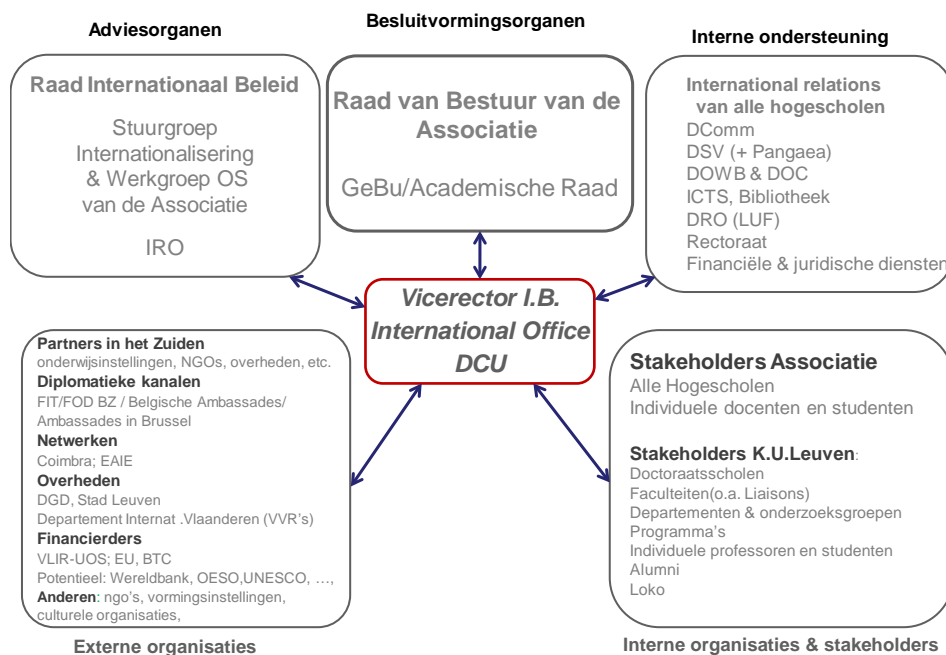
Hieronder beschrijven we bondig de belangrijkste elementen van de organisatie van UOS aan de KU Leuven. Ook schetsen we wie er actief is in OS, welke financiering er bestaat en hoe OS in het onderwijs en onderzoek wordt geïntegreerd.

6.2.1.1 Organisatie van UOS aan de KU Leuven

In het International Office, volgt één specifieke dienst alle OS-activiteiten op: de Development Cooperation Unit (DCU). Deze dienst telt 4.9 FTE en heeft diverse taken. In grote lijnen kunnen we de volgende opdrachten onderscheiden: de DCU

- ... stimuleert de actieve deelname aan UOS-projecten aan de KU Leuven;
- ... faciliteert de administratieve en inhoudelijke opvolging van de diverse projecten en programma's;
- ... organiseert en ondersteunt jaarlijks verschillende sensibiliseringsactiviteiten;
- ... is vertegenwoordigd in verschillende raden en werkgroepen om het beleid inzake UOS mee uit te werken en te implementeren.

Hieronder volgt een schema met de relaties tussen de interne en externe *stakeholders*.

Figuur 1: Stakeholders betrokken bij internationale OS aan de KU Leuven

De DCU kan rekenen op een goede samenwerking met de dienst International Admissions and Mobility (IAM) die zorgt voor een vlotte opvang en voor de praktische begeleiding van de duizenden internationale studenten. Deze centrale beurzen- en onthaaladministratie begeleidt onder andere de vele uitwisselingsstudenten en bezoekers die in het kader van UOS voor een korte of langere periode aan de KU Leuven verblijven. Zonder de goede samenwerking met IAM zou het onmogelijk zijn om de diverse UOS-activiteiten tot een goed einde te brengen.

De verschillende onderzoeksgroepen hebben elk hun eigen expertise opgebouwd in specifieke domeinen, maar deze informatie is onvoldoende gekend en gecoördineerd. Ieder werkt op zijn eigen eilandje.

De visibiliteit van de OS in de Associatie KU Leuven die mede vanuit het International Office zou kunnen worden aangestuurd, is vaak te beperkt. Zowel intern als extern weten we onvoldoende wie waar nu precies mee bezig is.

Tot slot is het belangrijk erop te wijzen dat het verzorgen van alle contacten met en het ondersteunen van de verschillende geledingen van de associatie in het takenpakket zit van een halftijdse werkracht. Binnen de stuurgroep van de associatie, werd in 2010 een aparte werkgroep voor OS gecreëerd. *Hoewel het positief is dat er een opvolging is van UOS op associatieniveau, is het duidelijk dat de beschikbare mankracht ruim onvoldoende is om een vlotte en pro-actieve communicatie te garanderen.*

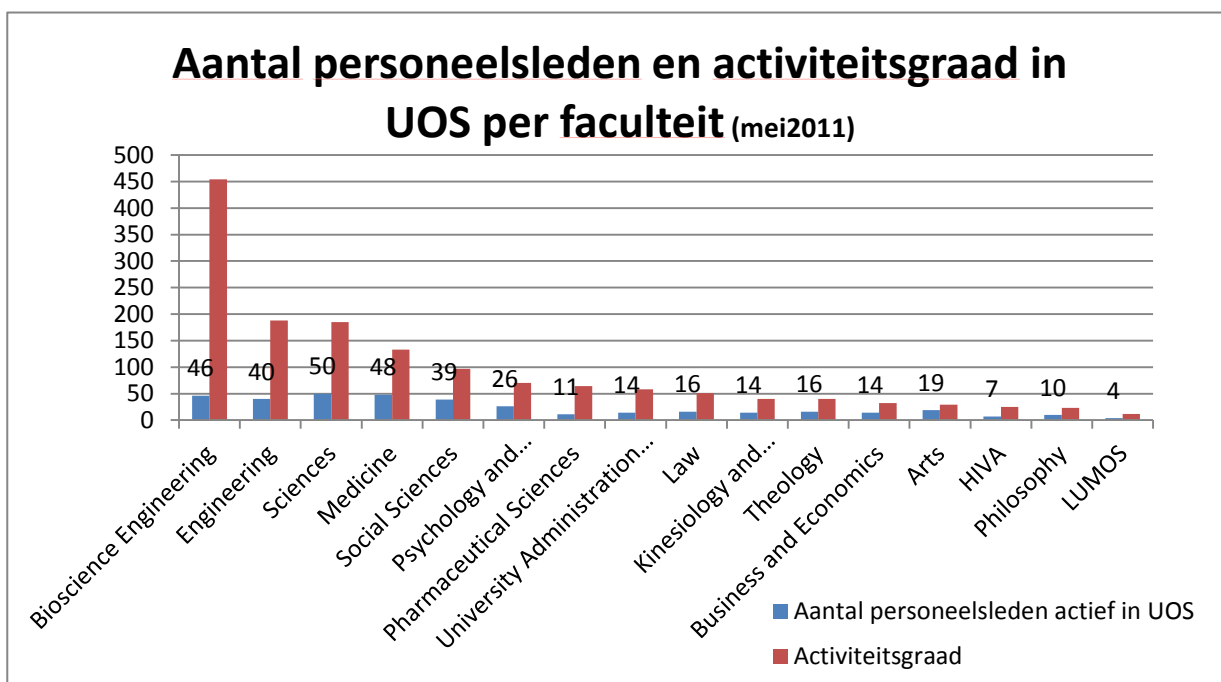
Het is overduidelijk dat het uitvoeren van dit brede takenpakket een dringende uitbreiding van het aantal stafleden vergt. Met de huidige bezetting kan slechts een minimale dienstverlening verzekerd worden. Ook slaagt men er onvoldoende in om een grondige reflectie over OS te voeren en is slechts een beperkte beleidsvoorbereiding en –aansturing mogelijk.

6.2.1.2 Wie is betrokken bij UOS?

a) Personeelsleden KU Leuven

Voor deze oefening heeft de DCU een eigen database ontwikkeld die alle gekende OS activiteiten bevat: alle VLIR-UOS-projecten, PhD-promotoren (VLIR-UOS en IRO), reisbeurspromotoren, sensibiliseringsinitiatieven, onderzoeksplatformen, andere OS-projecten en initiatieven.

We tellen alles bijeen een 400-tal personeelsleden van de KU Leuven (ZAP, AAP-BAP en ATP samen) die op een of andere manier actief zijn in OS (schatting in mei 2011). Figuur 2 geeft het aantal personeelsleden weer per faculteit (incl. centrale diensten, HIVA en LUMOS) die actief zijn in UOS. In diezelfde figuur is ook de ‘activiteitsgraad’ opgenomen, een berekening op basis van een schatting van de tijdsinzet en het budget besteed aan OS³².

Figuur 2: Aantal personeelsleden actief in OS en activiteitsgraad per faculteit (incl. centrale diensten, HIVA en LUMOS) (mei 2011)

³² Na de oplistijng van alle OS-activiteiten werden deze verschillende activiteiten vervolgens gewogen volgens hun budget en de vereiste tijdsbesteding. De volgende programma’s en projecten en hun respectievelijk gewicht worden hierna opgelijst : BIL – 02; BVO – 03; CIALCA – 04; EI – 05; ICP – 04; INCO – 02; ITP & KOI – 03; IUC-coördinatie – 08; IUC-projectleider 04; MPRDC – 04; NSS – 03; O*-platform – 04; alle types PhD-begeleiding – 02; REI – 01; SI – 03; UNIFOS – 02; ZI – 03 (voor de afkortingen zie bijlage 4.)

Figuur 2 toont aan dat UOS aanwezig is in vele verschillende faculteiten, zodat we op het eerste gezicht kunnen spreken van een breed draagvlak. We stellen echter ook vast dat de meerderheid van de activiteiten in UOS geconcentreerd is in 5 faculteiten. De groep exacte wetenschappen is veruit het meest actief in UOS.

Wanneer we meer in detail gaan kijken naar wie nu effectief actief is in UOS, merken we vaak op dat vooral de 'oudere' mannelijke professoren uit de exacte en biomedische wetenschappen sterk in de meerderheid zijn. Wat de mogelijkheid tot het uitbouwen van rijke OS-ervaringen sterk afremt, is het feit dat alle inzet voor OS slechts een zeer geringe waardering krijgt in de verschillende departementen en faculteiten. OS wordt al te vaak beschouwd als een 'minderwaardige' activiteit die weinig onderzoeksresultaten oplevert.

Ondanks deze beperkte waardering, zijn een aantal professoren al een ettelijk aantal jaren actief in OS en hebben ze zo een ruime expertise opgebouwd. Desalniettemin bestaat er momenteel geen bruikbaar gedetailleerd overzicht van deze expertise. Bovendien is het vaak zo dat opgebouwde expertise vaak verloren gaat wanneer de professoren met emeritaat gaan. De bestaande expertise, zowel kennis als vaardigheden, wordt niet systematisch doorgegeven aan jongere generaties.

Het 'brede draagvlak' voor UOS aan de KU Leuven moet dus enigszins genuanceerd worden: enerzijds zijn er in bepaalde faculteiten meerdere professoren heel actief in UOS, maar anderzijds kan het draagvlak nog meer worden verbreed naar andere faculteiten en departementen.

b) Studenten KU Leuven

Bij de studenten is er interesse in OS, vooral als het gaat om een buitenlandse ervaring. De tabel hieronder geeft een overzicht van het aantal reisbeurzen voor studenten sinds 2001 (zie Tabel 1).

Faculteit	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Eindtotaal
Geneeskunde	4	2	12	11	16	15	28	55	54	34	231
Bio-ingenieurswetenschappen	26	44	31	36	25	28	28	28	22	24	292
Ingenieurswetenschappen	9	10	11	14	17	35	21	33	25	36	211
Psychologie en Pedagogische wetenschappen	5	19	18	20	23	30	21	12	15	16	179
Sociale wetenschappen		2	3		3	6	7	19	37	24	101
Wetenschappen	9	9	5	10	12	9	3	17	14	11	99
FABER		2	2	1	3	5	5	4	4	4	30
Rechten		2	1	3	2	2	2	2	4	4	22
Letteren	3	1	6	3	1	3	3	4	1	1	26
Economie en Bedrijfswetenschappen	1	2	4	5	2	1	1		3	5	24
Godgeleerdheid		2		2				2		3	9
Wijsbegeerte			2	3		1					6
Eindtotaal	57	95	95	108	104	135	119	176	179	162	1230

Tabel 1: Aantal reisbeurzen naar ontwikkelingslanden voor studenten KU Leuven.

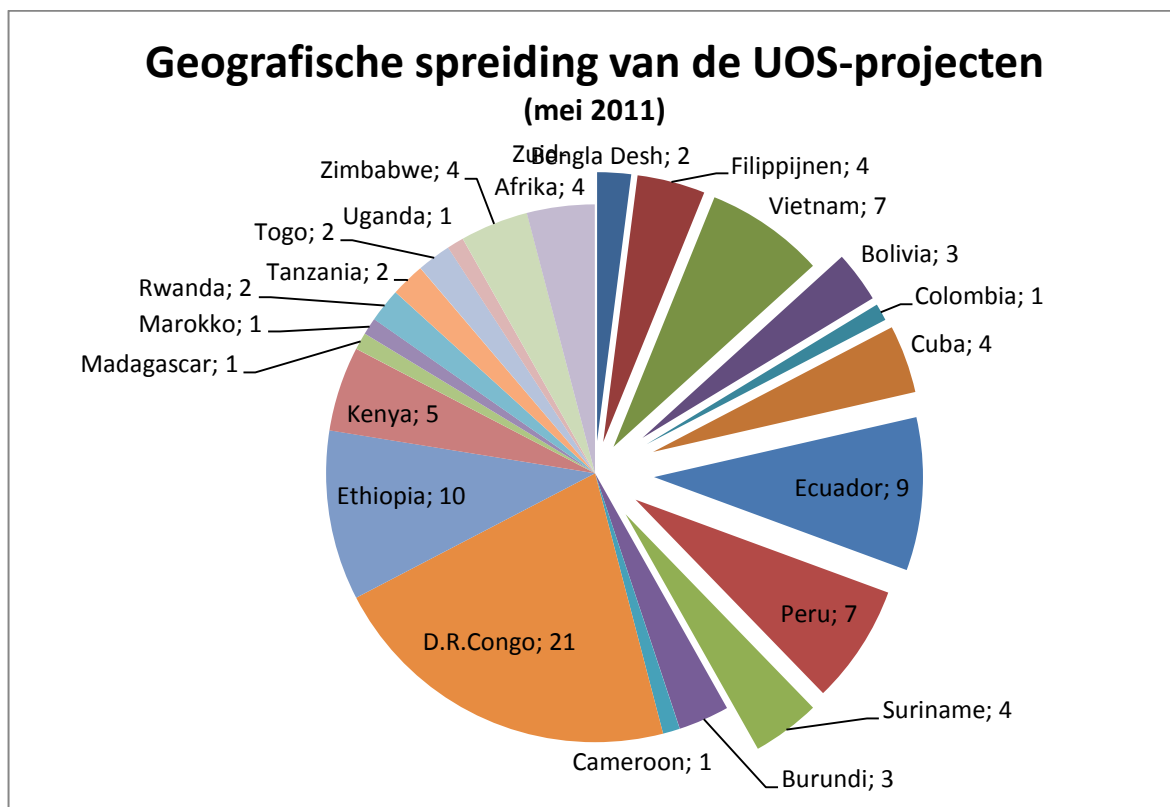
Via het reisbeurzenprogramma, dat al meer dan tien jaar loopt, krijgen studenten een beperkte financiële ondersteuning om een thesis of stage in het zuiden af te werken. Dit idee is ontstaan vanuit de IRO en werd later overgenomen door VLIR-UOS, die hiervoor middelen ter beschikking stelt voor studenten van de universiteiten en van de hogescholen. Het aantal KU Leuven studenten die met een reisbeurs in een ontwikkelingsland verbleven voor een thesisonderzoek of voor een stage is verdriedubbeld op 10 jaar tijd. Daarnaast zijn er natuurlijk ook nog studenten die zonder een reisbeurs naar het Zuiden reizen in het kader van hun opleiding. Dat zal in de toekomst ook kunnen gerapporteerd worden via de verplichte registratie en de werking van de arbitragecommissie³³.

Naast het reisbeurzenprogramma, worden de studenten van de KU Leuven ook gesensibiliseerd voor de brede Noord-Zuid-problematiek door de organisatie van verschillende informatieve activiteiten. Sinds enkele jaren ondersteunt de DCU een themahuis rond OS; ook de Noord-Zuid-studenten organiseren diverse activiteiten in samenwerking met de DCU.

6.2.1.3 Waar zijn we actief?

Onderstaande figuur geeft een overzicht van waar de KU Leuven actief is op vlak van OS (zie Figuur 3). De grafiek toont aan dat er een vrij brede geografische verspreiding bestaat, maar dat Azië enigszins ondervertegenwoordigd is. Daarnaast kunnen we een vijftal concentratielanden identificeren, nl. D.R.Congo, Ethiopië, Peru, Ecuador en Vietnam.

³³ Meer informatie over de arbitragecommissie vindt u op <https://admin.kuleuven.be/raden/intranet/arbitragecommissie-uitgaande-mobiliteit>

Figuur 3. Overzicht aantal projecten per land (sinds laatste 5 jaren, enkel KU Leuven)

6.2.1.4 Hoe wordt UOS gefinancierd?

Wat de financiering betreft van alle UOS-activiteiten aan de KU Leuven kunnen we een onderscheid maken tussen interne en externe geldstromen.

De interne budgetten:

- **Interfacultaire Raad voor Ontwikkelingssamenwerking (IRO):** ca. 1.4 miljoen € in 2011 (jaarlijks budget)
 - Jaarlijks ca. 15 nieuwe PhD-beurzen
 - Oogst- en zaaigeld: specialisatiebeurzen; exploratiereizen
 - Reisbeurzen (& groepsreizen) voor Vlaamse studenten
- **Platform Ontwikkelingssamenwerking:** ca. 14.000 € in 2011 (bestaat sinds 2006; jaarlijkse toelage)
 - Sensibilisering (themahuis OS, studenten, personeel)
 - Opvolging Congo-activiteiten van 2010
- **Universitair Fonds voor OS (UNIFOS):** totaal budget van ca. 150.000 € (opgericht in 2009)
 - Jaarlijks 2 nieuwe PhD-beurzen (de uitgaven in 2010 bedroegen 20.000 €)
 - Bedoeld om via fondsenwerving zelfbedruipend te worden.
- **KU Leuven:** de universiteit financiert rechtstreeks 2.3 FTE voor de werking van de DCU (ca. 190.000 €)

- **Leuvense universitaire medische ontwikkelingssamenwerking en solidariteit (LUMOS)**³⁴: jaarlijks budget van ca. 250.000 €
 - Drie hoofdprojecten in RD Congo (Kisantu), Kameroen en Rwanda (75% van het budget)
 - Nevenprojecten (25% van het budget)

De externe fondsen voor UOS-activiteiten worden ter beschikking gesteld door de volgende donoren:

- **VLIR-UOS**: ca. 9.000.000 € in 2010 (jaarlijks budget in functie van de goedgekeurde activiteiten, dit bedrag is inclusief de stortingen naar de partners in het Zuiden)
 - financiering van projecten, beurzen, opleidingskosten;
 - ICOS-medefinanciering: VLIR-UOS financiert 2.6 FTE voor het opvolgen van de verschillende programma's en projecten.
- **Multilaterale samenwerking**: DGOS ondersteunt o.a. het landbouwkundig onderzoek via de CGIAR (Consultative Group of International Agricultural Research), met een hoofddaccent op tropische landbouw. Vaak zijn dit zeer grote projecten, waarbij afdelingen van de KU Leuven betrokken zijn. Hoewel het grootste deel van het budget meestal niet bij de KU Leuven terecht komt, zijn het zeer belangrijke activiteiten waarbij onderzoek in een ontwikkelingscontext plaats vindt, waaruit behoorlijk wat publicaties voortvloeien en waarbij veel onderzoekers op MSc en PhD niveau worden gevormd.
- **Europese Unie**: De EU steunt verschillende activiteiten via diverse programma's van Europ-Aid. De KU Leuven was tot nu toe enkel betrokken bij één project, nl.:
 - Edulink: AUDIS 2008-2010, totaal 554.431 €),
- **Bilaterale donoren**: via een samenwerking met Nederlandse universiteiten is sinds 2011 één programma opgestart, nl.:
 - NUFFIC (StrongBow: ca. 700.000 € voor PhD-ondersteuning aan de KU Leuven en UGent, gespreid over 10 jaar *vanaf 2011*).

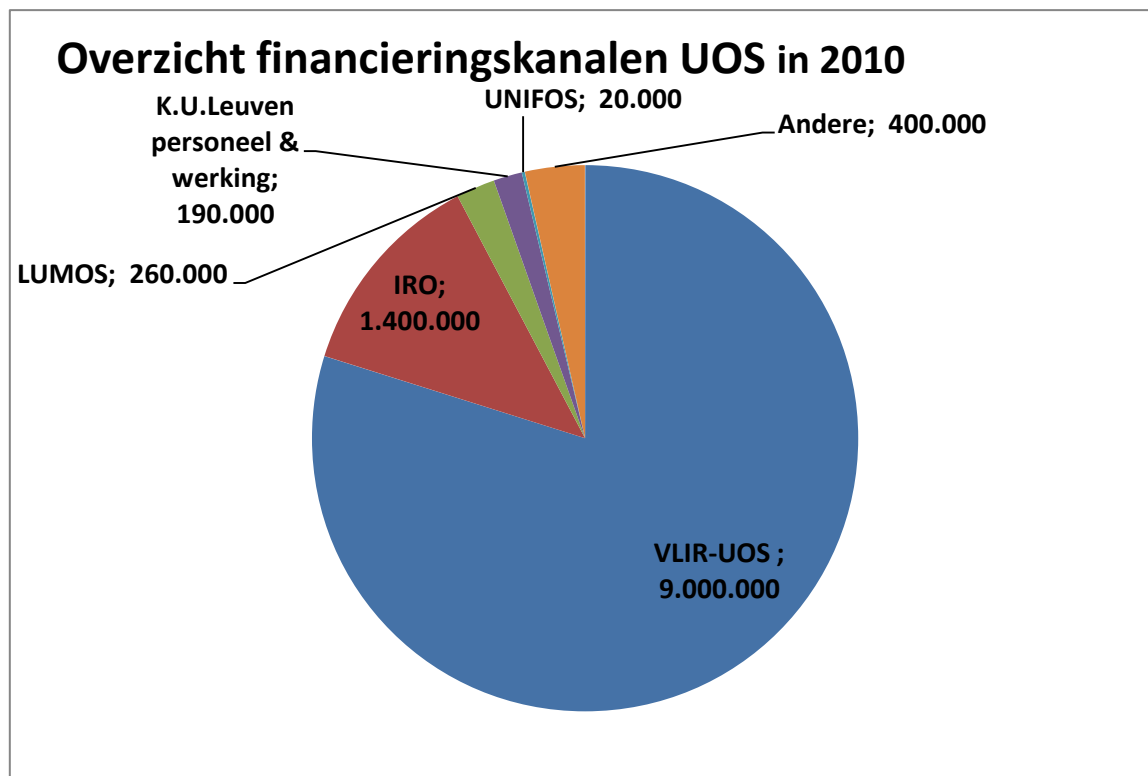
Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de verschillende geldstromen die de UOS-activiteiten financieren (zie Figuur 4). Er is quasi geen sprake van diversificatie van de donoren: VLIR-UOS levert het leeuwendeel van de budgetten. Dit brengt met zich mee dat de processen voor de opvolging van VLIR-UOS-projecten goed uitgewerkt zijn en dat er een goede communicatie en verstandhouding met VLIR-UOS is uitgebouwd.

De DCU beschikt niet over een databank die een overzicht biedt van verschillende financierings- en beursmogelijkheden.

Een tweede vaststelling uit Figuur 4 luidt dat, naast het grote budget afkomstig van VLIR-UOS, ook het interne budget van de IRO niet verwaarloosbaar is. Ook LUMOS bouwt langzaam een zekere expertise op en wint aan visibiliteit. Het zorgt voor een sterke sensibilisering van het personeel van de Universitaire Ziekenhuizen door diverse solidariteitsacties en vrijwilligerswerk. Soms zijn die acties echter nog onvoldoende gestructureerd en zijn ze meer gebaseerd op een aanbod uit het Noorden dan op een concrete vraag uit het zuiden.

³⁴ Het budget van LUMOS komt van UZ Leuven en het groepsbestuur biomedische wetenschappen.

Tot slot is het belangrijk aan te stippen dat het personeel van de DCU dat deze activiteiten faciliteert, wordt betaald door zowel KU Leuven als VLIR-UOS.

Figuur 4: Overzicht van de financieringskanalen van de KU Leuven voor UOS-activiteiten in 2010

Volledigheidshalve moeten we hier ook complementaire programma's vermelden die ook raakvlakken kennen met OS, voornamelijk via mobiliteitsstromen en onderzoek (cf. Erasmus Mundus Action 2: coördinatie van één consortium met Zuid-Afrika (ca. 1,5 miljoen €), partners in 9 consortia met ACP, Latijns-Amerika, Zuid-Afrika, en Azië (ca. 2,5 miljoen € samen) en FP7 (Europese Unie)).

6.2.1.5 UOS in onderwijs en onderzoek

Verschillende belangrijke verwezenlijkingen met betrekking tot het integreren van ontwikkelingssamenwerking in het onderwijs zijn het vermelden waard.

* Het reisbeurzenprogramma

Het reisbeurzenprogramma (zie hoger) sensibiliseert jaarlijks vele honderden studenten van de universiteit en hogescholen omtrent de Noord-Zuid-problematiek. Het programma kent steeds meer succes en stimuleert de studenten om een thesis of stage in een ontwikkelingsland uit te voeren. VLIR-UOS en IRO zorgen voor een gezamenlijke financiering.

Om de studenten zo goed mogelijk voor te bereiden op hun verblijf in het Zuiden, wordt een gezamenlijke voorbereidingsdag georganiseerd op associatieniveau.

* Ontwikkelingsrelevante Engelstalige masters

KU Leuven organiseert diverse ontwikkelingsrelevante Engelstalige (interuniversitaire) masteropleidingen (Human Settlements; Water Resource Engineering; Food Technology; Molecular Biology; Cultures and Development Studies; Tropical Agriculture; etc.).

Hoewel deze programma's succesvol zijn, is er een gebrekkige nazorg van de alumni van deze masters.

Daarnaast stimuleren verschillende opleidingsonderdelen een verruimende blik op de huidige Noord-Zuid-verhoudingen (zoals PF91 – Development and Cultures; E00V0A Biomedische ontwikkelingssamenwerking, S0D22C Instellingen en beleid van de ontwikkelingslanden etc.).

* UOS in onderzoek

Voor een uitgebreide beschrijving van de verschillende onderzoeksactiviteiten in een context van OS, verwijzen we naar de voorlopige databank van de DCU. Daarbij moeten we onmiddellijk opmerken dat deze database geen exhaustief overzicht kan geven van alle onderzoeksactiviteiten, en dat het databeheer tot voor kort op een niet-systematische wijze werd opgevolgd.

Ter illustratie van de diverse onderzoeksactiviteiten in OS geven we hieronder kort enkele voorbeelden:

- O*platform PULSE (HIVA), onderzoeksplatform over het draagvlak voor OS: Vinger aan de pols in het Noorden voor het Zuiden
- O*platform KLIMOS (LSUE), onderzoeksplatform *Klimaat-en Ontwikkelingssamenwerking*
- PhD-begeleiding in het kader van VLIR-UOS projecten (een 80-tal)
- PhD-begeleiding gefinancierd door de IRO (een 60-tal)
- Specialisatiebeurzen gefinancierd door de IRO

6.2.1.6 Overzicht van de sterktes en zwaktes van de KU Leuven inzake UOS

Op basis van de bovenstaande beschrijving van de UOS aan de KU Leuven, identificeren we onderstaande sterktes en zwaktes:

STERKTES	ZWAKTES
- Belangrijke deelname aan UOS-projecten	- Sterke concentratie in enkele faculteiten en leeftijdsgroepen: te smal draagvlak
- Veel expertise aanwezig	- Geen bruikbaar overzicht van de bestaande expertise - Groot onopgemerkt verlies aan expertise van emeriti
- Meer dan 400 personeelsleden actief in UOS	- Geringe waardering voor de inzet in OS - Beperkte visibiliteit van UOS
- Eigen werkings- & IRO-budget	- Te weinig diversificatie van donoren
- DCU-dienst binnen IO met 4.9 FTE	- Onvoldoende dienstverlening vanuit DCU
- Medefinanciering ICOS: 2.6 FTE (> VLIR-UOS)	
- Centrale onthaal- en beurzenadministratie	- Geen databanken met financierings- en beurzenmogelijkheden
- Reisbeurzenprogramma	
- Ontwikkelingsrelevante Engelstalige masters	- Gebrek aan "nazorg"
- OS als prioritair punt in strategisch plan	- Zwakke beleidsvoorbereiding en -impact op alle niveaus - Weinig reflectie over OS in het algemeen

	- Beperkte politieke impact
- Verschillende solidariteitsacties en vrijwilligerswerk zorgen voor sensibilisering van het personeel (bv. verzenden van boeken en materiaal, LUMOS)	- Solidariteitsacties zijn voorlopig vaak meer gebaseerd op een aanbod dan op de bestaande vraag. Nog onvoldoende structureel georganiseerd

6.2.2 Sterktes en zwaktes van de hogescholen

Voor de hogescholen beschikken we momenteel niet over een analyse die de betrokkenheid van individuen of departementen weergeeft. Bovendien verwijst de benaming “de hogescholen van de associatie” naar een grote diversiteit aan instellingen en dus ook aan departementen en personeelsleden.

Als deel van de studie “Integratie van hogescholen in VLIR-UOS”³⁵ is er wel een analyse gemaakt van de OS-activiteiten van hogescholen (binnen en buiten de Associatie KU Leuven) (Bastiaens et al. 2011). Deze analyse bewees vooral de specifieke aard van de activiteiten die hogescholen ontwikkelen. We putten onder andere uit deze analyse om de sterktes en zwaktes van de hogescholen op het vlak van OS te beschrijven.

De belangrijkste **sterktes van de hogescholen** m.b.t. internationale OS zijn:

- een gevarieerd aanbod;
- een grote interesse voor OS bij de studenten: de hogescholen nemen massaal deel aan het reisbeurzenprogramma; daarnaast is er een uitgebreid aanbod aan ontwikkelingsrelevante studentenstages (>112, zie het aantal reisbeurzen voor hogescholen van de associatie; 85 van deze stages maken deel uit van ontwikkelingsprojecten die gedragen worden door de betrokken hogeschool);
- een ruime ervaring met het omkaderen van studenten/werknemers in het Zuiden (bv. CIMIC-opleiding, banaba IS Noord-Zuid van KHLeuven);
- een grote interesse om actiever te zijn in OS;
- een degelijk netwerk met het maatschappelijk middenveld (netwerken met ngo's in Noord en Zuid, VVOB, ziekenhuizen...): de hogescholen beschikken over een ruime ervaring met het onderhouden van netwerken met het werkveld en gebruiken de input van het werkveld voor de uitbouw van opleidingen; dat resulteert in professioneel gerichte opleidingen met een sterke praktijkcomponent;
- een sterke traditie op het vlak van de uitbouw van dienstverlening en praktijkgericht onderzoek (KHLim: CDSL: *community development by service learning*; de uitbouw van praktijkgericht onderzoek (KHLeuven)) en eigen expertise via beroepenvelden (leerkrachten, verpleegkundigen etc.);
- een sterke link met het onderwijs (veel projecten groeien vanuit de docentengroep);
- een projectwerking ondersteund door eigen structurele middelen in verschillende van de hogescholen;
- een centrale onthaal- en beurzenadministratie;
- de vermelding van OS in het strategisch plan van sommige hogescholen, met inbegrip van investeringen met structurele middelen (bijvoorbeeld de monitoring van projecten met studentenstages).

Zwaktes van de hogescholen:

- een geringe waardering voor de inzet voor OS;
- zware onderwijsopdrachten en weinig tijd voor OS binnen een strakke tijdsbesteding;
- een grote diversiteit;

³⁵ [http://www.vliruos.be/downloads/Integratie van Vlaamse hogescholen in de werking van VLIR UOS.pdf](http://www.vliruos.be/downloads/Integratie_van_Vlaamse_hogescholen_in_de_werking_van_VLIR_UOS.pdf), zie p.22 voor een schematisch overzicht.

- geen bruikbaar overzicht van de aanwezige expertise;
- een beperkte deelname aan VLIR-UOS-projecten (wegens weinig ervaring met grootschalige projecten, het feit dat de gepresteerde personeelstijd niet wordt vergoed en de academische gerichtheid van de projecten);
- weinig externe financiering voor OS-projecten, en vooral beperkte investeringen met structurele middelen van de hogeschool;
- initiatieven en projecten met beperkte doelstellingen en een klein budget;
- de moeilijkheid om nieuwe projecten te koppelen aan lopende projecten van de universiteit (weinig complementariteit);
- het feit dat de projecten vaak gegroeid zijn uit persoonlijke en niet uit vakgerichte contacten, waardoor de projecten vaak samen met de initiatiefnemers verdwijnen (bv. omwille van pensionering);
- initiatieven en projecten met beperkte doelstellingen en een klein budget;
- weinig ervaring met projectwerk;
- beperkte administratieve ondersteuning.

STERKTES	ZWAKTES
- Gevarieerd aanbod	- (Te) Grote diversiteit
- Veel interesse om actiever te zijn in OS	- Geringe waardering voor de inzet voor OS - Zware onderwijsopdrachten en weinig tijd voor OS
- Eigen expertise via beroepenvelden (leerkrachten, verpleegkundigen, etc.)	- Geen bruikbaar overzicht van de aanwezige expertise
- Sterke link met het onderwijs (veel projecten groeien vanuit de docentengroep)	- Beperkte deelname aan VLIR-UOS-projecten - Projecten die gegroeid zijn uit persoonlijke, en niet uit vakgerichte contacten; de projecten verdwijnen vaak samen met de initiatiefnemers (bv. bij hun pensioen).
- Projectwerking ondersteund door eigen structurele middelen in verschillende hogescholen	- Weinig externe financiering voor OS projecten, - Initiatieven en projecten beperkt in doelstellingen en budget - Weinig ervaring met projectmatig werk
- Goede centrale onthaal- en beurzenadministratie	
- OS wordt vermeld in het strategisch plan van sommige hogescholen	- De nieuwe projecten kunnen moeilijk gekoppeld worden aan lopende projecten van de universiteit (weinig complementariteit)
- Goed netwerk met het maatschappelijk middenveld (netwerken met ngo's in Noord en Zuid, VVOB, ziekenhuizen....)	
- OS-relevante opleidingen (KHLim: CDSL: community development door service learning; - Uitbouw van praktijkgericht onderzoek (KHLeuven)	
- Reisbeurzenprogramma	- Beperkte administratieve ondersteuning

6.2.3 Sterktes en zwaktes van de associatie

Sterktes van de associatie:

- een sterk gediversifieerd netwerk van 12 instellingen;
- een groot potentieel voor complementaire acties tussen KU Leuven en de hogescholen;
- gezamenlijke sensibiliseringsinitiatieven;
- gezamenlijke activiteiten (reisbeurzen-voorbereiding);
- de Werkgroep OS binnen de Stuurgroep Internationalisering;
- een goed netwerk met ICOS hogescholen;
- 0.5 FTE beschikbaar binnen DCU voor de contacten met en de ondersteuning van de associatie.

Zwaktes van de associatie:

- er zijn weinig complementaire acties gerealiseerd tussen de KU Leuven en de hogescholen;
- weinig communicatie over de *best practices* van elk van de entiteiten.

De verschillende entiteiten van de associatie vormen een sterk gediversifieerd netwerk. Binnen dat netwerk kunnen verschillende manieren van werken worden uitgetest, en dat zowel binnen als buiten OS-activiteiten. Hier ligt dan ook een grote kans: een goede communicatie kan een vruchtbare kruisbestuiving stimuleren waarin de *best practices* over verschillende themata en sectoren heen kunnen geïdentificeerd worden.

STERKTES	ZWAKTES
- Sterk gediversifieerd netwerk van 12 instellingen.	
- Groot potentieel voor complementaire acties tussen de KU Leuven en de hogescholen	- Weinig complementaire acties gerealiseerd tussen KU Leuven en de hogescholen
- Gezamenlijke sensibiliseringsinitiatieven	
- Gezamenlijke activiteiten (reisbeurzen-voorbereiding);	
- Werkgroep OS binnen de Stuurgroep Internationalisering;	
- Goed netwerk met ICOS hogescholen;	- Weinig communicatie over de <i>best practices</i> van elk van de entiteiten
- Binnen DCU 0.5 FTE beschikbaar voor de contacten met en de ondersteuning van associatie	- 0.5 FTE is te weinig en de associatie financiert geen eigen mandaat

6.3 Kansen en bedreigingen voor OS in de Associatie KU Leuven

De kansen en bedreigingen voor de Associatie KU Leuven bespreken we onmiddellijk voor de gehele associatie. Wel maken we een onderscheid tussen de externe kansen en bedreigingen die hun oorsprong vinden binnen de associatie enerzijds, en deze die buiten de associatie liggen anderzijds.

6.3.1 Kansen binnen de associatie

Bij de uitbouw van het beleid inzake OS aan de associatie moet het mogelijk zijn om een goede integratie en een zekere **complementariteit van OS met andere beleidsprioriteiten** te verwezenlijken. Daarbij verwijzen we naar het strategisch plan van vicerector De Moor, dat OS integreert in het geheel van het internationaliseringbeleid. Ook kijken we naar de beleidsdomeinen

waarin OS (en internationalisering) een belangrijke factor kan zijn. In die zin is het een grote uitdaging om OS (en internationalisering) als transversaal thema doorheen de gehele associatie te verweven.

De **inzet van alle personeelscategorieën van de associatie** (inclusief het administratief en technisch personeel) bij OS-activiteiten kan een sterke verrijking zijn voor alle betrokkenen. Om dit potentieel te benutten, zal er een grotere **waardering voor OS-activiteiten** moeten komen. Een interculturele OS-ervaring vormt een intrinsieke meerwaarde op persoonlijk en professioneel vlak. Een correcte analyse van deze meerwaarde moet het mogelijk maken om deze activiteiten expliciet op te nemen in het takenpakket.

Daarnaast is het de opdracht van de associaties in Vlaanderen om na 2013, het geplande moment voor de inkanteling van de academische opleidingen in de universiteit, een platform te zijn voor samenwerking in enkele domeinen. Gezien de **complementariteit** van de professionele opleidingen (overwegend bachelorniveau) en de academische opleidingen, is het domein van de OS uitermate geschikt om de **samenwerking tussen de universiteit en de hogescholen** te verdiepen.

6.3.2 Kansen buiten de associatie

Een betere samenwerking met andere actoren op het terrein (ngo's, ambassades, etc.)

De verschillende activiteiten in het Zuiden die door de diverse entiteiten van de associatie ondersteund worden, blijven vaak te zeer geïsoleerd en gefocust op de partnerinstelling. We werken vaak als 'eilandjes' aan onze eigen activiteiten en projecten. Een betere samenwerking met de diverse actoren in het Zuiden zou kunnen leiden tot een grotere impact op het terrein. In deze context is het inspelen op de landenstrategie zoals VLIR-UOS die zal uitwerken, een belangrijke kans om de impact op het terrein te vergroten.

Daarnaast moeten we dit aspect ook geo-politiek bekijken. De *emerging countries* zoals China, India, Brazilië en, Zuid-Afrika, maar ook bijvoorbeeld Ghana, zijn belangrijke nieuwe spelers in de wereld en bieden nieuwe niet te missen kansen voor samenwerking in onderwijs en onderzoek. De link naar de bredere internationaliseringsstrategie van de associatie ligt hier uiteraard niet veraf.

Een betere samenwerking met nieuwe partners in het Noorden (CFP, KAURI, TRIODOS, ...)

Naast naar een betere samenwerking in het Zuiden, moeten we ook zoeken naar meer samenwerking in het Noorden. Nieuwe partners zullen nieuwe kansen met zich meebrengen en een positieve synergie creëren. Dit kan eveneens een verruiming en diversificatie van de financieringsbronnen impliceren.

Inspelen op nieuwe trends inzake Internationale OS: bv. de OS van de associatie integreren in de Verklaring van Parijs

Bijlage 1 schetst een kort overzicht van de evoluties binnen de wereld van de internationale OS. Deze trends bieden stevast nieuwe kansen aan alle actoren, inclusief de Associatie KU Leuven, om hierop (proactief) in te spelen en zo een hogere kwaliteit van OS na te streven.

Science sharing

De associatie kan inspelen op de vraag van actoren buiten de associatie naar wetenschappelijke inzichten.

6.3.3 Bedreigingen binnen de associatie

Beschikbaar budget en personeel

Elke instelling van de associatie moeten beleidskeuzes maken en beslissen welk budget en personeel zij inzet voor OS-activiteiten. Eventuele inkrimpingen van budgetten en/of beschikbaarheid van het personeel kunnen uiteraard een nefast effect hebben op de OS-activiteiten.

Hetzelfde budget delen met de hogescholen

VLIR-UOS publiceerde onlangs een studie over hoe de hogescholen geïntegreerd kunnen worden in de huidige werking van 'UOS'³⁶. De ambitie is om de huidige programma's en oproepen voor OS toegankelijker te maken en beter af te stemmen op de hogescholen. Concreet zou dit kunnen betekenen dat er veel meer spelers kunnen reageren op de gelanceerde oproepen. Indien dit niet gepaard gaat met een budgettaire aanpassing, bestaat het risico dat hetzelfde budget verder versnipperd zal raken en verdeeld zal worden over meerdere actoren.

De integratie van de hogescholen in de werking van VLIR-UOS geeft de hogescholen uiteraard nieuwe kansen. De grotere concurrentie kan leiden tot een kwaliteitsverhoging van de geselecteerde projecten. Niettemin vormt een budgettaire status quo een concrete bedreiging voor alle actoren die in dezelfde vijver moeten vissen. De integratie van de hogescholen met een budgettaire status quo kan een nefaste invloed hebben op de OS-activiteiten van de associatie.

Beperkte accommodatie voor bursalen

Alle entiteiten van de associatie hebben een beperkt huisvestingsaanbod van gesubsidieerde residenties dat ter beschikking wordt gesteld van bezoekers en studenten uit het Zuiden. De uitbouw van de capaciteit van deze huisvesting is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van elke afzonderlijke instelling. Een goede accommodatie voor bursalen is één van de randvoorwaarden die een kwaliteitsvolle en vruchtbare OS kan bevorderen. De associatie neemt deze problematiek zeer ter harte en richtte een *ad hoc* werkgroep op die zich over deze specifieke problematiek buigt.

6.3.4 Bedreigingen buiten de associatie

Politiek: defederalisering van UOS zonder overname van de middelen, of een andere bestemming voor de middelen, of zonder expertise

Het Lambermontakkoord van oktober 2000 bepaalde dat 'delen' van ontwikkelingssamenwerking naar de gewesten en gemeenschappen zouden worden overgeheveld vanaf 1 januari 2004. Sinds die staatshervorming zijn ook de gewesten gedeeltelijk bevoegd voor OS. Zo ging aan Vlaamse kant het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking (VAIS) officieel aan de slag in 2006. De defederalisering van de Belgische OS werd niet volledig doorgevoerd³⁷.

³⁶ Over deze studie kan u meer lezen op <http://www.vliruos.be/index.php?navid=597&language=NL&throughadmin=1> ; de studie zelf is online beschikbaar op

http://www.vliruos.be/downloads/Integratie_van_Vlaamse_hogescholen_in_de_werking_van_VLIR_UOS.pdf

³⁷ Vanuit de sector van OS zelf kwamen bijna alleen maar negatieve reacties op een mogelijke defederalisering. Eén van de belangrijkste argumenten tegen de defederalisering luidt dat de partners in het Zuiden zeker niet zitten te wachten op nog een aantal nieuwe donoren. De defederalisering gaat in tegen de logica van de Verklaring van Parijs.

Indien de defederalisering volledig zou worden geïmplementeerd, zouden er veel vragen rijzen over de toekomst van de UOS. Precair is de overheveling van de bevoegdheden én de bijhorende budgetten. Het risico bestaat dat deze overheveling een geheel andere manier van werken met andere budgetten zal vragen.

Budget UOS

Ongeacht het probleem van defederalisering zonder middelen blijkt het budget voor UOS in relatieve termen te dalen, terwijl het budget van VLIR-UOS elk jaar wel stijgt (cfr tabel 1. Bijlage 2). Het is een politieke uitdaging om het aandeel van UOS in de totale enveloppe voor ontwikkelingssamenwerking gelijklopend te laten toenemen.

Verklaring van Parijs: concentratie van landen en disciplines

Sinds 2005 is de Verklaring van Parijs een *buzzword* in de wereld van de internationale OS (cf. bijlage 1). Vanuit de bezorgdheid om een betere harmonisatie en afstemming van de hulp te kunnen realiseren, proberen vele donoren een sterkere geografische en thematische concentratie te realiseren. Na een moeilijke onderhandelingsronde met minister Michel, die deze principes sterk te harte nam, moet VLIR-UOS zich voortaan concentreren op een 20-tal partnerlanden en voor elk partnerland een landenstrategie uitwerken. VLIR-UOS drong echter aan op het behouden van een zekere 'vrije marge' van 6% om dynamisch in te kunnen spelen op het wetenschappelijk initiatief.

De verdere concentratie op specifieke landen en disciplines kan de Associatie KU Leuven stimuleren om een kwaliteitsvolle OS uit te bouwen en een zekere continuïteit te introduceren. Toch kan het ook een rem zijn op het 'verzilveren' van de spontane contacten en nieuwe initiatieven tussen professoren en docenten. De associatie moet deze thematische en geografische concentratie dan ook goed analyseren in functie van de interesses en mogelijkheden van elke entiteit. De 'vrije marge' afgedwongen door VLIR-UOS biedt hier enige speelruimte; een verdere diversificatie van donoren kan de wetenschappelijke vrijheid eveneens verder in de hand werken.

Strikte richtlijnen van donoren

(bv. geen mogelijkheid om personeelskosten in het Noorden te vergoeden (VLIR-UOS))

Bij de uitvoering van de OS-activiteiten en -projecten, moeten de actoren zich steeds 'schikken' naar de richtlijnen van de donoren. Zo ook de Associatie KU Leuven. Hoewel er goede relaties bestaan met VLIR-UOS, legt die laatste ook een specifiek kader op in Noord en Zuid aan de professoren en docenten die een beroep willen doen op fondsen van VLIR-UOS. VLIR-UOS moet op haar beurt verantwoording afleggen aan DGD, die als het ware de spelregels bepaalt. Zo is het bijvoorbeeld niet mogelijk om personeelskosten in het Noorden af te rekenen op de zuid-projecten van VLIR-UOS. Ook de andere donoren werken elk hun specifieke (financiële) richtlijnen uit; indien die echter te strikt zijn of incompatibel zijn met de situatie in de associatie, kan dit een rem betekenen voor de OS-activiteiten die de personeelsleden op zich kunnen nemen.

Mismatch tussen de vraag vanuit het Zuiden en het aanbod van het Noorden

Een van de centrale principes in de huidige OS, is het 'eigenaarschap'. De redenering gaat als volgt: elke actie die niet gebaseerd is op een concrete vraag van een partner in het Zuiden, maakt weinig kans om een duurzame impact te hebben. Dit heeft uiteraard ook implicaties voor de associatie. Enkel een goede afstemming van een kwaliteitsvol aanbod van de associatie op de concrete vragen uit het Zuiden, kan een basis vormen voor een succesvolle samenwerking die duurzame resultaten kan voorleggen. Het spreekt dan ook voor zich dat de leden van de associatie enigszins afhankelijk zijn van

de vragen uit het Zuiden. Indien er geen goede match gevonden wordt tussen beide partijen, verkleint de kans dat de OS van de associatie een duurzame impact kan realiseren.

Veiligheids- en gezondheidsrisico's

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor elke vorm van OS. De veiligheid en gezondheid van de 'ontwikkelingswerkers', met name het personeel van de associatie, moet steeds gegarandeerd kunnen blijven tijdens hun werk op het terrein. Een plotse verandering van de veiligheidssituatie kan ervoor zorgen dat de bestaande samenwerking (tijdelijk) moet stopgezet worden of dat de behaalde resultaten teniet gedaan worden. Uiteraard kan de associatie deze externe factoren niet beïnvloeden, maar moet ze deze zo correct mogelijk proberen in te schatten. Door een degelijk voorbereidingstraject uit te bouwen dat inspeelt op zowel veiligheid en gezondheid als op verschillende aspecten van de interculturele ontmoeting, kan dit risico enigszins opgevangen worden. Bovendien kan een aanvullende begeleiding van de nawerking de internationale ervaringen beter valoriseren.

6.3.5 Overzicht: kansen en bedreigingen voor de Associatie KU Leuven inzake OS

KANSSEN	BEDREIGINGEN
BINNEN DE ASSOCIATIE	
- Betere integratie van en complementariteit met andere beleidsprioriteiten (cf. nieuw strategisch plan)	- Beschikbaar budget en personeel
- Complementariteit van expertise van de hogescholen en de universiteit in functie van de ontwikkelingsrelevantie	
- Inzet van alle personeelscategorieën	- Geen financiële beloning voor de inzet in OS
- Verbetering van het onderwijs en onderzoek dankzij deelname aan OS.	- Hetzelfde budget delen met de hogescholen
- Internationalisering verplichten op alle niveaus (OS is er een deel van)	- Beperkte accommodatie voor bursalen
BUITEN DE ASSOCIATIE	
- Betere samenwerking met andere actoren op het terrein (ngo's, ambassades, etc.)	- Politiek: defederalisering van UOS zonder overname van de middelen, of andere bestemming van de middelen, of zonder expertise
- Betere samenwerking met nieuwe partners in het Noorden (CFP, KAURI, TRIODOS, ...)	- Verklaring van Parijs: concentratie landen en disciplines
- Inspelen op nieuwe trends inzake Internationale OS: bv. OS van de associatie integreren in de 'Verklaring van Parijs'	- Strikte richtlijnen van donoren (bv. geen mogelijkheid voor afrekening personeelskosten in het Noorden (VLIR-UOS))
- <i>Science sharing</i>	- Mismatch tussen de vraag vanuit het Zuiden en het aanbod van het Noorden
	- Veiligheids- en gezondheidsrisico's

7. BIJLAGE 3: Referenties

ARTIKELS EN BOEKEN

Collier, P. (2007). *The Bottom Billion: Why the poorest countries are failing and what can be done about it*. Oxford, Oxford University Press.

De Moor, B. (2010). *Een Vlaamse universiteit in Europa, Een Europese universiteit in Vlaanderen*. KU Leuven Strategisch Plan Internationaal Beleid, goedgekeurd op de Academische Raad 396 op 14 juni 2010 en op de Raad van Bestuur 10/430 van 22 juni 2010.

Develtere, P. (2005). *De Belgische ontwikkelingssamenwerking*. Davidsfonds, Leuven.

Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford, Oxford University Press.

WEBSITES

11.11.11. *Dossier over de MDGs*. Online beschikbaar op http://www.11.be/11/component/one/artikel/detail/dossier_millenniumdoelstellingen_2010,103582?itemid=3530;

Associatie KU Leuven (2007). *Meerjarenplan internationalisering (2008-2013)*. Online beschikbaar op http://associatie.kuleuven.be/onderwijs/visie_internat.html (intranet Associatie KU Leuven).

Bastiaens, J., Coenen, S., De Troy, D., & Vansteenhuyse, K. (2011). *Integratie van de Vlaamse hogescholen in de werking van VLIR-UOS*. Studie in opdracht van VLIR-UOS; online pagina afgehaald op 18/03/2011 op http://www.vliruos.be/downloads/Integratie_van_Vlaamse_hogescholen_in_de_werking_van_VLIR_UOS.pdf

Develtere, P. & Michel, A., *Kroniek van een halve eeuw Belgische Ontwikkelingssamenwerking*. Zie online http://diplomatie.belgium.be/nl/binaries/kroniek_halve_eeuw_os_tcm314-98710.pdf

Michel, C. (2011). Toespraak op diplomatieke dagen. Zie online http://diplomatie.belgium.be/nl/Newsroom/Nieuws/Toespraken/buitenlandse_zaken/2011/ni_240111_michel_diplodagen.jsp

OECD (2005-2008). *The Paris Declaration on Aid Effectiveness and the Accra Agenda for Action*. Zie online op <http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf> (ENG)

OECD (2010). *Belgium (2010) DAC Peer Review - Main Findings and Recommendations*. Zie online op http://www.oecd.org/document/17/0,3746,en_2649_34603_45415825_1_1_1_1,00.html
Full report: <http://www.oecd.org/dataoecd/62/14/45738991.pdf>

Poissonnier, L. & De Meyer, R. (2010). *De Millenniumdoelstellingen: wachten op de grote doorbraak?* MO*-paper. Online beschikbaar op http://www.mo.be/sites/default/files/MO-paper46_millennium.pdf

Renard, R. (2006). *Cracks in the new aid paradigm*. Discussion paper IOB. Zie online op www.ua.ac.be/objs/00152977.pdf

VLIR-UOS. *Opdrachtsverklaring van de VLIR inzake universitaire ontwikkelingssamenwerking*. Online pagina afgehaald op 18/03/2011 op http://www.vliruos.be/index.php?language=NL&navid=530&direct_to=Rationale

VLIR-UOS (2011). *Akkoord tussen Minister Michel en de universitaire koepelorganisaties VLIR en CIUF over de hervorming van de universitaire ontwikkelingssamenwerking*, online pagina afgehaald op 18/03/2011 http://www.vliruos.be/index.php?language=NL&navid=620&direct_to=Akkoord_minister

ONLINE ARTIKELS

“Cijfers”, online pagina afgehaald op 18/03/2011 op <http://diplomatie.belgium.be/nl/Beleid/Ontwikkelingssamenwerking/Cijfers/>

“ODA, DAC en de 0,7%-norm”, online pagina afgehaald op 18/03/2011 op <http://diplomatie.belgium.be/nl/Beleid/Ontwikkelingssamenwerking/Cijfers/oda/>

“Ontwikkelingssamenwerking: een goed rapport voor België.” Artikel, 11 juni 2010, online pagina afgehaald op 18/03/2011 op http://diplomatie.belgium.be/nl/Newsroom/Nieuws/Perscommuniqués/os/2010_os/juni/ni_110610_dac_rapport_belgie.jsp

“Integratie van de Vlaamse hogescholen in de werking van VLIR-UOS.” Artikel, 28 februari 2011, online pagina afgehaald op 18/03/2011 op <http://www.vliruos.be/index.php?navid=597&language=NL&throughadmin=1>

8. BIJLAGE 4: Afkortingen

AAP-BAP	Assisterende en Bijzonder Academisch Personeel
ABOS	Algemene Belgische Ontwikkelingssamenwerking
ACP	Africa Caribbean and Pacific
ADINSA	Adviesgroep Internationale Samenwerking
AL	Actielijn uit het Meerjarenplan van de Associatie KU Leuven
AP	Actiepunt uit het Strategisch Plan Internationaal Beleid van de KU Leuven
ATP	Administratief Technisch Personeel
BIL	Bilaterale Akkoorden
BVO	Beleidsvoorbereidend Onderzoek (VLIR-UOS)
CFP	Corporate Funding Programme
CGIAR	Consultative Group of International Agricultural Research
CIUF	Conseil InterUniversitaire de la Communauté Française
CUD	Commission Universitaire au Développement
DAC	Development Aid Committee
DCU	Development Cooperation Unit
DGD	Directorate-General for Development (Cooperation)
DOC	Dienst OnderzoeksCoördinatie
EI	Eigen Initiatief (VLIR-UOS)
FP7	Seventh Framework Programme
FTE	Full Time Equivalent (voltijds equivalent)
ICOS	Instellings Coördinator voor OntwikkelingsSamenwerking
ICP	International Course Programme (VLIR-UOS)
IMF	Internationaal Monetair Fonds
INCO	International Conference (VLIR-UOS)
IO	International Office
IRO	Interfacultaire Raad voor Ontwikkelingssamenwerking
ITP	International Training Program (VLIR-UOS)
IUC	Institutional University Cooperation (VLIR-UOS)
K.H.Leuven	Katholieke Hogeschool Leuven
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
KHLim	Katholieke Hogeschool Limburg
KMMA	Koninklijk Museum voor Midden Afrika
KOI	Korte Opleidingsinitiatief (Short Training Initiative) (VLIR-UOS)
MDG	Millenniumdoelstelling (Millennium Development Goal)

MPRDC	Congo-projecten (VLIR-UOS)
NGO	Niet-Gouvernementele Organisatie
NSS	North-South-South (VLIR-UOS)
NUFFIC	Netherlands organization for international cooperation in higher education
O*platform	Onderzoekplatform (VLIR-UOS)
ODA	Official Development Assistance
OESO (OECD)	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (Organisation for Economic Cooperation and Development)
OS	OntwikkelingsSamenwerking
PSU	Programme Support Unit (VLIR-UOS)
REI	Reisbeurzen (VLIR-UOS & IRO)
UA	Universiteit Antwerpen
UNIFOS	Universitair Fonds voor Ontwikkelingssamenwerking
UOS	Universitaire Ontwikkelingssamenwerking
VLADOC	Vlaamse Doctoraatsbeurzen (VLIR-UOS)
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad (Flemish Interuniversity Council)
VLIR-UOS	Vlaamse Interuniversitaire Raad - Universitaire ontwikkelingssamenwerking
VVOB	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand
WB	Wereldbank
ZAP	Zelfstandig Academisch Personeel
ZI	Zuidinitiatief (VLIR-UOS)

INTERNATIONAL OFFICE
DCU
NAAMSESTRAAT 63
BE-3000 LEUVEN

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN

LEUVEN

VERSLAG

Commissie Ontwikkelingssamenwerking. 2012/01

17 januari 2012, 13.30-15.00

International Office, Naamsestraat 63

Leden

Aanwezig

Bart De Moor (voorzitter), Miet Maertens, Luc Brendonck, Ann Cassiman, Jan Verhaegen, Dorien De Troy, Roel Merckx, Mathias Daniels, Chris Van Geet, Karen Van Campenhout, Anneleen Vandeplas, Sylvia Van Walleggem, Piet Wostyn, Bart Hendrickx, Ann Hasendonckx, Katleen Craenen, Martine Dekoninck, J. Berlamont,

Afwezig m.k.

Jan Van Passel, Nathalie Francken, André Watteyne, Hilde Heynen, Hans Bruyninckx

Agendapunten

1	Context, samenstelling en werking	2
2	Visie en doelstellingen van Ontwikkelingssamenwerking aan de Associatie (presentatie)	2
3	Concrete actiepunten en samenstelling van werven/clusters	3
3.1	Werk complementariteit en verbreding binnen de associatie'	3
3.2	Werk Onderwijs en OS (o.a. ICP-beleid)	3
3.3	Werk participatie & verbreding VLIR-UOS	3
3.4	Werk evaluatie interne werking OS aan de KU Leuven (inclusief de IRO)	4
3.5	Werk externe financiering	4
4	Tot slot	4

Verslag

1 Context, samenstelling en werking

In naam van prof. Bart De Moor, verwelkomt mevr. M. Dekoninck de aanwezigen op deze eerste vergadering van de Commissie Ontwikkelingssamenwerking. Deze commissie ressorteert onder de Raad Internationaal Beleid, maar overstijgt de KU Leuven en is associatie breed. Daarom rapporteert ze ook aan de Stuurgroep Internationalisering van de associatie.

Om verwarring te vermijden met de “Werkgroep Ontwikkelingssamenwerking” binnen de Stuurgroep Internationalisering van de associatie, wordt voorgesteld dit orgaan “Commissie Ontwikkelingssamenwerking” (“COS”) te noemen.

De centrale doelstelling van de COS is het opvolgen en aansturen van een associatie breed project betreffende ontwikkelingssamenwerking (OS) aan de Associatie KU Leuven. De relatie tussen de COS en de Werkgroep Ontwikkelingssamenwerking zal verduidelijkt worden naarmate het project verder vorm krijgt.

De aanwezigen stellen zich kort voor.

2 Visie en doelstellingen van Ontwikkelingssamenwerking aan de Associatie (presentatie)

M. Dekoninck stelt de belangrijkste conclusies voor van de ‘nota ontwikkelingssamenwerking’ in een beknopte PowerPointpresentatie (zie bijlage 1).

Als conclusie herhaalt Prof. B. De Moor nogmaals twee grote prioriteiten:

- Verbreding binnen VLIR-UOS:
 - o Noodzaak om het ‘marktaandeel’ van de KU Leuven en de hogescholen van de associatie binnen de programma’s van VLIR-UOS te vergroten;
 - o Belang om meer te wegen op het beleid van VLIR-UOS. Dit kan gebeuren via verschillende kanalen: via het Bureau van VLIR-UOS; op het federale niveau (dat tot nader orde bevoegd zal blijven voor OS); en ten slotte via de VLUHR.
De VLUHR is het adviesorgaan voor hoger onderwijs in Vlaanderen en heeft o.m. een gemeenschappelijk bestuurscomité internationalisering en OS. Zowel Flamenco als VLIR-UOS functioneren als zelfstandige entiteiten binnen de VLUHR.
- Verbreding buiten VLIR-UOS:
 - o Zoeken naar complementariteit tussen universiteiten en hogescholen
 - o Participatie binnen universiteit en de hogescholen vergroten: verbreding van de groep onderzoekers en docenten actief in OS
 - o Verbreding in termen van financiering:
 - Diversificatie van donoren die oproepen voor projecten lanceren
 - Leerstoelen (gefinancierd door ngo’s, banken, bedrijven, etc.)

Prof. Berlamont & prof. Van Balen vragen welke verhouding er bestaat tussen internationalisering en OS binnen de universiteit: soms is er overlap, maar toch streven beide vaak verschillende doelstellingen na. Convergence tussen beide is noodzakelijk.

Prof. Berlamont voegt hieraan toe dat we ons moeten bewust zijn van de specifieke niche van *universitaire OS*. De geldstromen in 'U'OS zijn momenteel veel groter dan in internationalisering. Vroeger was OS bijna de enige vorm van internationalisering, nu komt de internationaliseringsdimensie van hoger onderwijs steeds meer aan bod (bv. studentenmobiliteit).

3 Concrete actiepunten en samenstelling van werven/clusters

Om met de COS concreet aan de slag te kunnen gaan, werden verschillende 'werven' geïdentificeerd. Deze komen in meer of mindere mate overeen met de beschreven 'clusters' uit de nota OS. Voor elk van de werven worden diverse concrete taken opgelijst en vrijwilligers geïdentificeerd die zich willen inzetten voor de realisatie ervan.

3.1 Werf Complementariteit/Verbreiding Associatie

Deze werf wordt opgevolgd door de Werkgroep OS van de associatie, aangevuld met enkele COS-leden. De centrale doelstelling is het uitbouwen van de netwerken rond ontwikkelingssamenwerking binnen de associatie, complementariteit tussen de associatielieden identificeren en synergiën stimuleren, en de participatie aan ontwikkelingssamenwerking binnen de hogescholen verhogen. Deze werf start met een inventarisatie van de OS-activiteiten binnen de hogescholen.

In dit kader is het interessant om de eerste resultaten van de integratie van de hogescholen o.a. in de programma's van VLIR-UOS te evalueren, en kunnen er voorstellen geformuleerd worden om gelegenheden te creëren waar hogescholen en universiteiten elkaar kunnen ontmoeten. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de kaders die worden uitgetekend in functie van de integratie (bv. technologieclusters in de Groep W&T), maar er kan evengoed groepsoverschrijdend gewerkt worden.

Geïnteresseerden die worden toegevoegd aan de bestaande Werkgroep OS: Dorien De Troy (trekker), Luc Brendonck, Karen Van Campenhout.

Voorstel: een tweede ZAP-lid van de KU Leuven toe voegen om deze werf mee op te volgen.

3.2 Werf Onderwijs en OS (o.a. ICP-beleid)

Een van de belangrijkste taken van deze werf is het opvolgen van de vernieuwing van het ICP-beleid waarbij een nieuw systeem van calls en financiering wordt uitgewerkt. Het is belangrijk om advies te geven over hoe de nieuwe ICP-regels eruit moeten zien en wie in aanmerking komt. Voor het uitvoeren van deze taak zal er samengewerkt worden met de 'oude' ad-hoc werkgroep ICP-beleid die in het voorjaar 2011 enkele keren is samengekomen.

Een tweede taak is het inventariseren van OS in het huidige onderwijsaanbod. (in het kader van de discussie over de 'K' van KU Leuven wordt mogelijk een nieuw vak ingericht, nl. "mens en wereldbeelden").

Geïnteresseerden: Ann Cassiman (trekker), K. Van Balen, H. Heynen.

De leden van de ad-hoc ICP-werkgroep zullen worden uitgenodigd, evenals een staf lid van DOWB.

Voorstel: Jan Van Passel (K.H. Leuven) en Mathias Groenweghe zullen gevraagd worden hierbij aan te sluiten.

3.3 Werf Participatie & Verbreiding VLIR-UOS

De centrale opdracht is het stimuleren van de onderzoekers en docenten om actief deel te nemen aan de oproepen en projecten in OS gefinancierd door VLIR-UOS, en de kwaliteit van de voorstellen te verhogen. Naast de begeleiding bij het schrijven van projectaanvragen, is ook beleidsopvolging en –beïnvloeding een belangrijke opdracht. Daarbij moet erover gewaakt worden dat er voldoende deelnamekansen ontstaan voor de hogescholen en meer specifiek de professionele opleidingen.

Geïnteresseerden: Roel Merckx (trekker), Klaas Vansteenhuyse, uit te nodigen.

Voorstel: meer kandidaten vinden die interesse hebben .

3.4 Werf Evaluatie interne werking OS aan de KU Leuven (inclusief de IRO)

Deze werf analyseert de huidige werking OS aan de KU Leuven en in het bijzonder van de Interfacultaire Raad voor Ontwikkelingssamenwerking. Daarbij wordt de aanwending van interne fondsen KU Leuven voor OS geëvalueerd. Voor wat de IRO betreft zijn mogelijke denkpistes: analyse van de huidige professionele situatie van de IRO-afgestudeerden, bespreking van de verschillende interventie categorieën, nieuwe financieringsmodaliteiten suggereren (bv. 'kick-off' financiering als hefboomproject voor OS), evaluatie- en feedback-processen, etc. De best practices uit externe organen (bv. evaluatiemechanismen van DOC) kunnen hierbij tot inspiratie dienen. Ook de werking van het UNIFOS komt aan bod. Tot slot worden ook de implicaties van de integratie van de academische hogeschoolopleidingen bekeken.

De werkgroep die zich hierover buigt bestaat bij voorkeur uit een mix van leden en niet-leden van de IRO. Geïnteresseerden: Jean Berlamont, Koen Van Balen, Jan Verhaegen, Karen Van Campenhout, (iemand van architectuur-faculteit).

3.5 Werf Externe financiering

Deze werkgroep streeft een grotere diversificatie van de donoren die OS-activiteiten van de Associatie K.U.Leuven financieren na. Ze inventariseert de verschillende mogelijke financieringskanalen, legt proactief contacten en verspreid de relevante informatie naar de associatieleden.

Geïnteresseerden: Miet Maertens (trekker), Bart Hendrickx, Chris Van Geet (+ Stijn Delauré van DOC vragen).

Voor wat het project "Leerstoelen" betreft zal worden verder gewerkt met het LUF, en zal worden gerapporteerd aan dit orgaan. De communicatie aspecten, zoals de brochure, zullen ook voor advies worden voorgelegd aan de commissie.

4 Tot slot

Tot slot wordt beslist om extra aandacht te schenken aan alle communicatie over OS aan de associatie (maar hiervoor geen aparte werkgroep op te richten).

Ook de contractuele en financiële opvolging van projecten met diverse donoren is een aandachtspunt maar wordt op korte termijn enkel op administratief niveau verder besproken met de verschillende diensten van het Algemeen Beheer.

Voor elke werf wordt één COS-lid aangesteld als trekker, die in samenwerking met een ATP van DCU of de associatiedienst, de activiteiten coördineert en rapporteert. De vooruitgang van verschillende werven wordt plenair besproken tijdens de vergaderingen van het COS. In eerste instantie wordt gestreefd om de eerste conclusies te kunnen rapporteren tegen einde april 2012.

Piet Wostyn & Martine Dekoninck
Verslaggevers

Bart De Moor
Voorzitter

Bijlagen:

- Presentatie "nota OS" (afzonderlijk document)
- Overzicht samenstelling van de verschillende werven

Bijlage:

Werk	Trekker	Ondersteuning	Leden	Opmerkingen
Complementariteit/ verbreding Associatie	Dorien De Troy	Sylvia Van Walleghem Katleen Craenen	Werkgroep OS Associatie + Luc Brendonck Karen Van Campenhout	Tweede ZAP-lid KU Leuven gevraagd
Onderwijs en OS	Ann Cassiman	Martine Dekoninck Sylvia Van Walleghem Hilde Nijs	Koen Van Balen Hilde Heynen + ad hoc werkgroep ICP	Jan Van Passel en Mathias Groenweghe zullen gevraagd worden
Participatie & Verbreding VLIR- UOS	Roel Merckx	Piet Wostyn Martine Dekoninck Sylvia Van Walleghem	Nathalie Francken	Klaas Vansteenhuyse zal uitgenodigd worden+ oproep voor leden
Evaluatie interne werking OS aan de KU Leuven	?	Martine Dekoninck Piet Wostyn	Jean Berlamont, Koen Van Balen, Jan Verhaegen, Karen Van Campenhout	iemand van architectuur-faculteit zal gevraagd worden
Externe financiering	Miet Maertens	Katleen Craenen Martine Dekoninck	Bart Hendrickx, Chris Van Geet	Stijn Delauré van DOC zal gevraagd worden